

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	3
2. MOL, mint ipari környezet	3
3. Tartályok felújításához kapcsolódó mérnökgeodéziai munkák	5
3.1. Tartálypalást deformáció mérés.....	6
3.2. Deformáció kimutatásának módszere.....	7
3.3. Regressziós egyenes, kör illesztések	8
3.3.1. Regressziós egyenes	9
3.3.2. Kiegyenlítő kör.....	11
3.4. Regresszió gyakorlati alkalmazásai GeoEasy program használatával	12
4. Tartálykörnyezet bemérése	14
4.1. Tartályudvar mérés	14
4.2. Feldolgozás különböző módszerei.....	15
4.2.1. Digitális domborzatmodellek	15
4.2.2. Alkalmazott szoftverek	15
4.2.3. Megoldási lehetőségek térfogathiány esetében	25
5. Összefoglalás	26
Köszönetnyilvánítás	27
Mellékletek jegyzéke.....	28
Felhasznált irodalom	49
Forrásjegyzék	49
Táblázatok jegyzéke	50
Ábrajegyzék	50

1. Bevezetés

A százhalombattai Dunai Finomító területén számos mérnökeodézia feladat megoldására van szükség. Mind az iparterületről készült térképek évről évre történő felújítására, az alapponthálózat karbantartására, mind a különböző létesítmények, közművek telepítésével kapcsolatos geodéziai munkákra igény van.

Dolgozatomban a kőolajtermék tartályok felújításához szükséges geodézia munkákat és eltérő megoldással történő feldolgozásukat vizsgálom. A tartály palást deformáció mérési eredményeit az eddig használt módszer helyett más megközelítéssel dolgozom fel.

A tartálymérésekhez szorosan kapcsolódik a tartály környezetének mérése is. A tartályudvarok akadályozzák meg *havária* helyzet esetén a tartályokban lévő különböző vegyi oldatok, folyadékok kiömlését, és terjedését. Ehhez azonban fontos tudnunk, hogy a tartályudvarok befogadó képessége eleget tesz az előírtaknak. A különböző programokkal kiszámított tartályudvar térfogat esetleges eltéréseit vizsgálom végül.

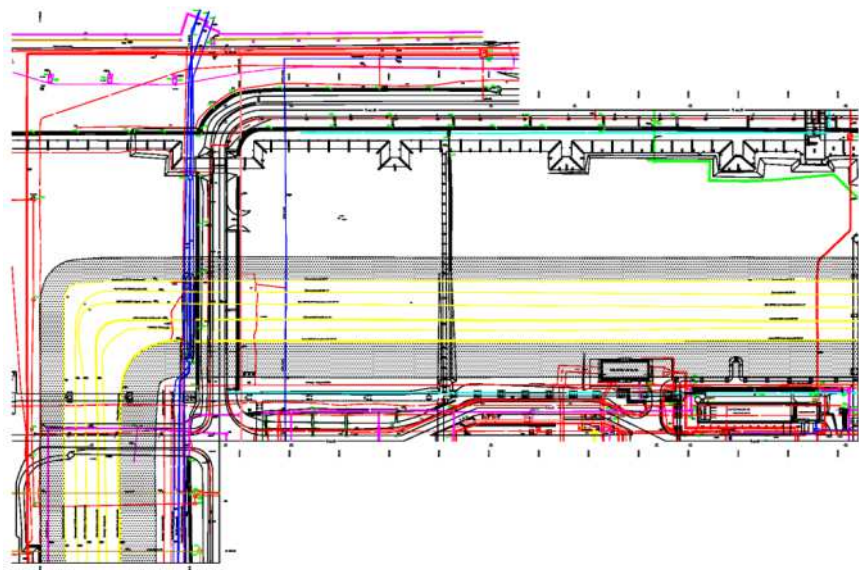
A dolgozatomat a Wéber 2000 Kft.-nél végzett technikus gyakorlat alatt megszerzett tapasztalatokból írom. A számításokat a Dunai Finomítóban tartályokra és tartálykörnyezetre végzett mérések alapján készítem el. A cél, hogy az eddig használt feldolgozási módszerek mellett új eljárással vizsgáljam a mérési eredményeinket, új alternatívát dolgozzak ki az alkalmazott módszerekre.

2. MOL, mint ipari környezet

A százhalombattai Dunai Finomító 1965 óta üzemel. A jelenlegi kiépítettségének kialakításához elkerülhetetlen tényező volt a geodézia. Mind a teljes körű geodéziát, mind a finomító terjeszkedésével a birtokjogi és térinformatikai munkákat el kellett látni.

Az építkezések során több száz kilométer vezeték, betoncsatornát, műanyag- és acélcsövet helyeztek a föld alá. A folyamatos karbantartáshoz szükséges volt egy megfelelő térképi rendszer és egy nagy pontosságú alapponthálózat kialakítása. Ezen kívül sok felszíni létesítmény épült meg az eltelt évek alatt és további beruházások is várhatóak a jövőben, melyek során az építkezések kezdetétől fogva szükség van a földmérők munkájára.

A terület, és az azon megtalálható minden föld felszíni és földalatti létesítmény térképezésére szükség van. A közműtérképek $M=1:250$ méretarányban készülnek nagy részletességgel. A finomító területét a könnyebb kezelhetőség érdekében több, mint 100 blokkra osztották fel. A blokkok változása miatt minden évben szükséges - a térképek hitelességének megőrzése végett - a területek helyszíni bejárása, ellenőrzése és a digitális térképek felújítása. Minden blokkról három térkép készül. Egy digitális megvalósulási térkép (1. ábra), egy kábeltérkép és egy kiemelt földalatti térkép.

1. ábra: Digitális megvalósulási térkép

További geodéziai munkák ellátására van még szükség egy ekkora ipari terület esetén. Kitűzési és bemérési jegyzőkönyveket kell készíteni a megépítendő és már megépült létesítmények helyéről, vezetékek nyomvonaláról. Emellett a tartályok süllyedésmérését, tartálypalást deformáció vizsgálatát, a tartálykörnyezetének mérését és további mérnökgeodéziai feladatokat kell ellátni.

A megfelelő pontosság eléréséhez helyi koordinátarendszerben határozták meg az alapponthálózatot. Az alappontokat fúrt acéllemezekkel állandósították az aszfaltozott utakon. Mivel a GNSS mérések nem alkalmasak az ipari területen belüli feladatok (közművek és ipari létesítmények mérése) néhány mm pontosságú felméréséhez, emiatt a pontok karbantartására nagy szükség van. A hálózat pontjainak évenkénti ellenőrzése szükséges, mivel a mérések ezekből az alappontokból kiindulva történnek. A hálózat $1:200000$ relatív hibával bír, ami 5 mm/km .

3. Tartályok felújításához kapcsolódó mérnökgeodéziai munkák

A tartályok felújításának munkálatai 2007-ben kezdődtek el. Az előírt, 10-15 év eltelte után kötelezően felül kell vizsgálni a tartályok szerkezetét, teherbírását, a használat során a szerkezetben ébredő feszültségeket, és azok hatásait a további használat engedélyezéséhez. A tartályok mérésénél különböző geodéziai feladatokat kell ellátni. Ezek a feladatok a tartálypalást deformációjának, az úszótető geometriájának, a fenéklemez deformáltságának mérésére, illetve a tartályok süllyedésmérésére terjednek ki. További feladat ezen kívül még a tartályokhoz vezetett, kicserélt habvezetékek és ipari víz vezetékek bemérése és térképezése.

A területen különböző méretű tartályokat telepítettek. (2. ábra) Ezek számozása a térfogat alapján történik (és így is hivatkozom a későbbiekben rájuk):

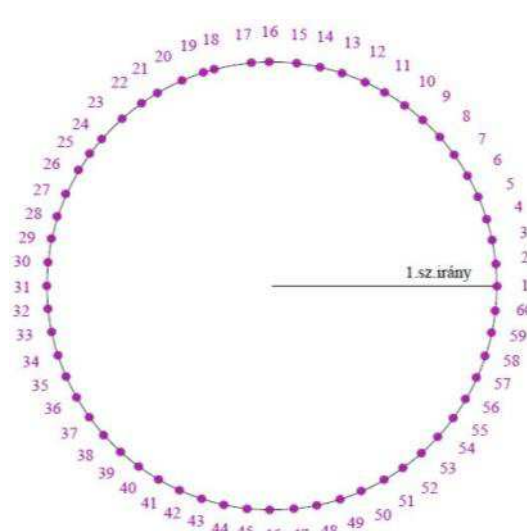
- 500 m³ (d = ~ 9 m)
- 1 000 m³
- 2 000 m³
- 5 000 m³
- 10 000 m³
- 20 000 m³
- 30 000 m³
- 40 000 m³ (d=~ 29 m)

2. ábra: 20009-es kőolajtermék tartály

A tartályok többségének alakja henger, de kisméretű ($500 - 1\,000\text{ m}^3$) cseppfolyós gázokat tartalmazó gömbtartályok is vannak a finomítóban. Dolgozatomban a nagyméretű tartályok vizsgálatával foglalkozom.

3.1. Tartálypalást deformáció mérés

A tartálypalást deformáció méréseket mérőállomással végezzük el. A mérések legalább öt álláspontból történnek, ami a környezet zsúfoltságától és szabad beláthatóság mértékétől függ. (1. sz. melléklet) A műszerrel vagy a tartály védőudvar rézsűjének a tetején állunk fel, ahonnan a belátható tartálypalástot bemérjük vagy a tartály belsejében.

3. ábra: Irányok-jelölések

A tartály belsejéből végzett mérések során a mérési körülmények sokkalta rosszabbak, mivel zárt térben kell elvégezni a mérést, ahol sötét van, mérgező és robbanékony szénhidrogén származékok kerülhetnek a szervezetünkbe. Emellett az álláspont bizonytalanabb a rugalmas fenéklemez és az ingó úszótető miatt. A kívülről végzett mérések esetében a szabad műszerállások helyzetét az úton elhelyezett alappontokra végzett méréssel határozzuk meg.

A mérések prizma nélküli távmérő üzemmódban TOPCON 3003N típusú infralézer impulzus mérőállomással végezzük. A tartálypalást függőleges metszeteit folyamatos méréssel hajtjuk végre. A kezdő referencia irányt 1-es számmal jelöljük az első övlemez függőleges varratánál (3. ábra). A mérési irányokat a függőleges varratok jelölik meg, vagyis a felmért metszetek száma a tartályok nagyságától függ. Általában nagyméretű tartályoknál fél távolságra is mérünk. Ez a számozott övlemezek közötti függőleges metszet, mely a második övlemez-sor függőleges varratával egybeesik.

4. ábra: Tartály falának újrabordázása

Függőleges értelemben a sarokvarrattól, mint 0 m-es vonatkozási szinthez viszonyítva méterenként végezzük a méréseket. A mérések becsült megbízhatósága vízszintes és magassági értelemben ± 3 mm.

3.2. Deformáció kimutatásának módszere

A terepi méréseket 3D-s adatként rögzítjük. A felmért pontok száma a felvett irányok és vonatkozási szinttől felvett vízszintes síkok függvénye. Számuk az 500-700 pontot is elérheti. A 3D-s pontokat AutoCAD szoftverrel dolgozzuk fel. A továbbiakban bemutatásra kerülő dokumentációkat a Wéber 2000 Kft. készítette a MOL Nyrt. részére, melyek elkészítésében én is közreműködtem. A függőleges metszetek szerkesztése során kétféle metszet készül el. Az egyik esetben a tartálypalást metszősíkjában mért egyenestől való eltéréseit adjuk meg, vagyis a sarokvarrat és a legfelső vízszintes metszetet összekötő egyeneshez képesti eltéréseket. (2. sz. melléklet) A dokumentáció második része pedig az elméleti (palástvonaltól) függőlegestől való eltéréseket tartalmazza (3. sz. melléklet). A deformáció további szemléltetésére a vízszintes körmetszeteken is ábrázoljuk az eltéréseket. Az eltérések pozitív értelemben sugár irányban kifelé mutatkoznak, míg negatív értelemben a tartálytér felé jelöljük. Az eltérések nagyságát mm-ben adjuk meg. (4. sz. melléklet)

A 2.-3. sz. mellékleten jól látható, hogy a néhány mm-es, de 10-15 cm nagyságrendű deformációk is vannak a tartálypaláston. A kritikus értékeket a zárszerkezet méretétől függően vizsgáljuk és határozzuk meg. A 4. sz. melléklet 12 m-es szinten megrajzolt körmetszetet szemlélteti, melyen jól láthatóak a deformációk.

5. ábra: Úszótető és a tartály falának kapcsolata

A tartálypalást mérések legfőbb célja, hogy a tartályban elhelyezett úszótető ne szoruljon be a tartályban lévő folyadék térfogatának változása során, vagyis függőleges irányú mozgása biztosítva legyen. Ehhez az úszótető geometriát is meg kell határoznunk a tartály falához képest, illetve az előbbieken említett tartálypalást függőlegességet. (5. sz. melléklet) Az 5. ábrán is látható, hogy az úszótető valamekkora vízszintes irányú elmozdulásra képes, de a lényeg, hogy a tartály deformáltsága ellenére is tudjon mozogni. Ehhez kell tudnunk a kritikus eltéréseket.

3.3. Regressziós egyenes, kör illesztések

A dolgozatom egyik célja, hogy a korábban alkalmazott módszerek helyett egy új módszerrel dolgozzam fel és értékeljem a tartálypalástra végzett méréseket. Ehhez regresszió számításokat végzek a GeoEasy programban.

A regresszió számítást ismert koordinátájú pontok vizsgálatára alkalmazhatjuk, melyekre feladattól függően például egyenest, kört, síkot, gömböt illeszthetünk, és a pontokra legjobban illeszkedő alakzatok paramétereit határozhatjuk meg. A geodéziában különösen deformáció vizsgálatra, a mérnöki létesítmények ellenőrzésére és terveknek megfelelés vizsgálatára használhatjuk. Ezáltal a mérési eredményeinkből, a mért pontok helyzetéből információkat nyerhetünk. [2]

Az elvégzett számításokat a legkisebb négyzetek elve alapján végezzük. A feltétel, hogy több mérési eredményünk (egyenletünk) legyen, mint ahány minimálisan szükséges az

ismeretlenek (paraméterek) meghatározásához. Ezen kívül ismernünk kell a méréseink súlyviszonyait és durva hibáktól mentesnek kell lenniük a mérési eredményeinknek (ennek kiküszöbölésére durva hiba szűrést szoktak végezni). A dolgozatomban használt regresszió számításoknál fiktív mérési eredményeket alkalmazok, a pontok koordinátáit tekintem mérési eredménynek és mindegyiket azonos súllyal veszem figyelembe, mivel azonos technológiával és körülmények között határozzuk meg a koordinátákat. Ha a közvetítő egyenletek nem lineárisak, akkor előzetes értékeket kell felvenni a paraméterek meghatározásához és az összefüggéseket linearizálni kell.

A geometriai összefüggéseket a feltételi egyenletek írják le, melyek a mért mennyiségeket és paramétereket tartalmazzák. A feltételi egyenletek lineárisak vagy nem lineárisak. A nem lineáris egyenletek linearizáljuk Taylor-sorba fejtéssel. Előfordulhat, hogy az előzetes értékek nagyobb változást kapnak. Ilyenkor újra kell számítani a feladatot, ahol a kiegyenlített paraméterek lesznek az új előzetes értékek. Az eljárást addig kell ismételni, amíg a kellő pontosságot el nem érjük. Ezt a számítási módszert nevezik iterációnak. [3]

A meglévő síkbeli és térbeli ponthalmazra végzett regresszió számításnak különböző megoldásai lehetnek, attól függően, hogy egyenest, síkot vagy görbét akarunk illeszteni a pontokra:

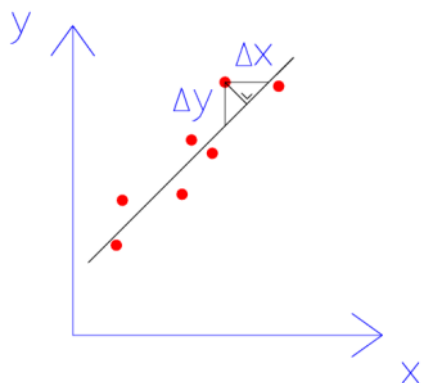
- Regressziós egyenes
- Regressziós sík
- Regressziós görbe
- Térbeli regressziós egyenes meghatározása

3.3.1. Regressziós egyenes

A regressziós egyenes számítása során az egyenes egyenlet két paraméterének a meghatározása a cél, melyek az egyenes meredeksége és az egyenes y tengelyén való metszéspontja. [1]

$$y = m * x + b \quad m = ? \quad b = ?$$

A számítást háromféle módon oldhatjuk meg a szerint, hogy vagy az y vagy az x értékeket tekintjük hibásnak, vagy mindkettőt egyaránt hibával terheltnek vesszük. (6. ábra)

6 . ábra: Lineáris regresszió

1. Csak az y értékek terheltek hibával
2. Csak az x értékek terheltek hibával
3. Mindkét értéket hibásnak tekintjük. Keressük a regressziós egyenesre merőleges javítások (v_i) négyzetösszegének minimumát.

$$y_i + v_{yi} = m * (x_i + v_{xi}) + b$$

A feladat megoldásánál a már említett legkisebb négyzetek módszerét alkalmazzuk. A mérési eredményekhez keressük azokat a v_i javításokat, melyek megszüntetik az ellentmondásokat, és négyzetösszegük minimális lesz.

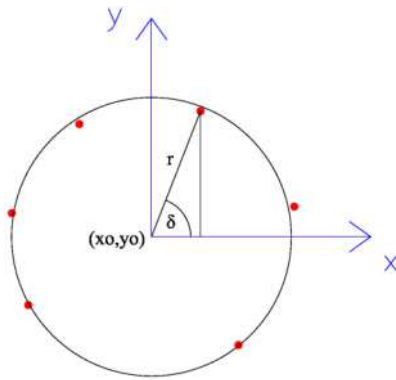
$$\sum v_i^2 = v * v = \min$$

A felhasznált mérési eredmények (x és y koordináták) kapcsolatának szorosságát megadhatjuk a korrelációs együtthatóval ($r_{x,y}$). Az r értéke -1 és 1 között változhat. (1.)

$$r_{x,y} = \frac{c_{x,y}}{\sigma_x * \sigma_y}, \quad \text{ahol a} \quad c_{x,y} = \frac{\sum (x_i - \bar{x}) * (y_i - \bar{y})}{n-1}$$

Ha a pontok nem illeszkednek egy egyenesre ($r < 0.6$), akkor a pontok között nincs lineáris kapcsolat, vagy gyenge lineáris kapcsolat van köztük. Ha a pontok egy egyenes mentén fekszenek, akkor r értéke közel -1-et vagy +1-et ad eredményül, akkor a két változó között a lineáris kapcsolat szoros. A pontok növekvő egyenesen vannak, ha $r > 0$ és csökkenő egyenesen vannak rajta, ha $r < 0$.

3.3.2. Kiegyenlítő kör

A kiegyenlítő kör esetében a megadott pontokra legjobban illeszkedő kör paramétereit szeretnénk meghatározni. A kör illesztése esetében a nehézséget az okozza, hogy az összefüggések nem lineárisak. [1], [2]

7. ábra: Kiegyenlítő kör

A megoldás kétféleképpen történhet:

- Iterációval
- Linearizálással

A kör meghatározásához minimum három pontra van szükségünk. Ebből a meghatározandó paraméterek a három ponton átmenő kör középpontja és sugara. (7. ábra) Az iterációs eljárásnál a kör paraméteres egyenletét alkalmazzuk. Az előzetes kör középpont alapján kiszámítjuk a δ paraméter értékét minden pontra, majd a középpont koordinátáit és a sugár értékét iterációval finomítjuk a II. kiegyenlítési csoporttal, amíg a változásuk elhanyagolhatóan kicsi lesz.

A kör paraméteres egyenlete:

$$y = y_0 + r * \sin(\delta) \qquad x = x_0 + r * \cos(\delta)$$

A második esetben a nem lineáris egyenleteket Taylor-sorba fejtéssel linearizáljuk. A sorbafejtést a mérési eredmények értékeinek és a keresett paraméterek előzetes értékeinél végezzük. Majd az előzetes y_0, x_0, r értékekre el lehet végezni a kiegyenlítést.

3.4. Regresszió gyakorlati alkalmazásai GeoEasy program használatával

Körillesztések

Az adott vízszintes metszetekben mért pontokra kört illeszttek valamennyi pont figyelembevételével. Ez alapján megkapom az egyes vízszintes metszetekben a kör középpontjának (y_0, x_0) koordinátáit, illetve a sugár értékét. (6. sz. melléklet) Ezen kívül a sugárirányú eltéréseket is megjeleníti az eredményablak. (7. sz. melléklet) Az eltéréseket sugárirányban befelé (-) és sugárirányban kifelé (+) értelmezhetjük. A kapott táblázatokban látható, hogy mindegyik metszetnek saját kör középpontja van, így az eredményekből egyelőre arra lehet következtetni, hogy az adott metszetek néhány pontjában jelentősebben deformálódott a tartály palást. A jelentősebb, 10 cm-nél nagyobb negatív irányú eltéréseket megjelöltem a 7. sz. mellékletben, mivel ez az úszótető függőleges és vízszintes irányú mozgásában fontos lehet. A metszetek sugarának nagysága alapján szabályos henger alakú tartályról beszélhetünk, mivel a legnagyobb eltérés 3 cm, ami ~ 29 m sugarú tartály esetében elhanyagolhatóan kicsi.

Térbeli egyenes illesztés

A tartály ferdeségét az egyes metszetekre kapott kör középpontokra illesztett 3D egyenes illesztésével vizsgálhatom tovább.

A regressziós körök középpontjaira illesztett térbeli egyenes paraméteres egyenlete:

$$Y = Y_1 + (Y_2 - Y_1) * t \qquad Y = 1.796 + 0.00087112 * t$$

$$X = X_1 + (X_2 - X_1) * t \qquad X = 72.356 + 0.00163425 * t$$

$$Z = Z_1 + (Z_2 - Z_1) * t \qquad Z = 3.731 + -0.99999860 * t$$

A $t \in \mathbb{R}$ paraméter együtthatói az egyenes irányvektor megfelelő komponenseit jelölik. Az irányvektor komponensei alapján a pontok kis eltéréssel egy térbeli egyenesre illeszkednek. Tökéletesen akkor illeszkednének egy függőleges egyenesre a pontok, ha az Y és X irányú együttható komponense 0 lenne.

A koordináták közti kapcsolat szorosságát az YZ és XZ síkban vizsgálom meg regressziós egyenes illesztésével. A korrelációs együttható eredménye az első esetben -0.91, a második

esetben pedig -0,87 lett. Ez alapján megállapítható, hogy a koordináták között lineáris kapcsolat áll fenn.

Függőleges tengelyű henger illesztés

A függőleges tengelyű henger illesztésénél az összes pontot belevettem a számításba. A számítás során a Z koordinátákat nem veszi figyelembe az algoritmus, tehát a kör illesztéssel egyenértékű a számítási módszer. A program a kapott kör középpontot és sugarat az összes pont felhasználásával határozza meg.

A kapott paraméterek:

$$Y_0 = 1.796 \text{ m}$$

$$X_0 = 72.356 \text{ m}$$

$$R = 28.961 \text{ m}$$

Megfigyelhető, hogy a térbeli egyenes egyenletében is ezt az eredményt kaptuk a középpont koordinátáira.

Az eredményben a sugárirányú eltéréseket a kör középpontjához képest kaptuk meg, így ebből az eredményből már lehet következtetni az úszótető és a tartály falának geometriai kapcsolatára. Ha az egyes vízszintes körmetszetek eredményeit összehasonlítjuk a függőleges tengelyű henger illesztés eredményeivel, akkor ~1-2 cm-es eltérések tapasztalhatók, ami a függőleges tengely rögzítéséből (henger illesztés) adódik. Az 5. sz. melléklet az úszótető geometriáját jelöli a tartály falához képest. Itt látható, hogy a két szerkezet közötti rés 20-25 cm körül van 2,3 m-es szinten. Ez alapján meg tudjuk határozni, hogy hol kritikus a tartály falának deformációja, eltérései. Mivel az úszótető nemcsak függőleges irányban, hanem vízszintesen is tud mozogni, így kiemeltem a 10 cm-nél nagyobb eltéréseket sugáriránynak befelé, ahol szűkül a tartály fala. (8. sz. melléklet.) Kék színnel jelöltem a pozitív irányban megfigyelhető 10 cm-nél nagyobb eltéréseket, ebből és a negatív irányú eltérésekből a tartály fala kissé deformáltnak mondható, mely leginkább a felső övlemezeknél jelentkezik.

A 6. és 8. sz. mellékletekben látható az RMS értéke is. Az RMS (Root Mean Square) a négyzetes hibaátlagot jelöli. A négyzetes hibaátlag az eltérések négyzetösszeg átlagának a négyzetgyöke. Ez a mennyiség a regressziós alakzat illeszkedését jellemzi. A kiszámításához a sugárirányú eltéréseket használja fel a program. A függőleges tengelyű henger sugárirányú eltérései alapján számított RMS=0.056.

A 9. sz. mellékletben látható a függőleges tengelyű henger illesztés során kapott sugárirányú eltérésekből a sarokvarratra állított függőleges egyenestől kiszámított eltérések. A 0 m-es

szint jelöli a sarokvarratot. A Wéber 2000 Kft. korábban alkalmazott számítási módszerével kapott eredmények a 10. sz. mellékletben láthatók. A eltérések kiszámításánál a sugár változásának eltéréseit nem vették figyelembe, egy közelítő sugár értékhez képest számították az eltéréseket. A GeoEasy program a henger illesztése során a sugárirányú eltéréseket kiszámította, és ebből határoztam meg a sugár változásának figyelembevételével az eltéréseket. Összehasonlítva két dokumentáció eredményét a 33, 44 és 48-as függőleges metszet kivételével az értékek ± 1 mm-re megegyeznek. (9-10. sz. melléklet)

4. Tartálykörnyezet bemérése

A tartály környezetének mérése is fontossá vált a tartályok felújítása során. A tartályudvar megvédi az üzem környezetét vészhelyzet esetén (pl. a folyadék szivárgása, kiömlése esetén). A tartályudvarok befogadó képességét az alapján alakítják ki, hogy mennyi és mekkora tartályokat fognak közre az udvarral. A nagyobb ($40\,000\text{ m}^3$, $20\,000\text{ m}^3$, $10\,000\text{ m}^3$) tartályok esetén egy tartályt helyeznek el egy tartályudvarban, míg $2\,000\text{ m}^3$ tartályok esetén kettőt, $1\,000\text{ m}^3$ tartályoknál négyet.

4.1. Tartályudvar mérés

A tartályudvar mérése hasonlóan a tartály méréséhez a rézsű tetejéről történik. A 11. sz. mellékleten látható, hogy a szabad álláspontokat úgy vesszük fel, hogy a mérési helyekről láthatóak legyenek az alappontok. Az álláspontok száma függ a tartályudvar nagyságától, attól hogy hány darab tartályt helyeztek el a tartályudvarban, ami a kitakarás szempontjából lehet fontos, és hogy kellő sűrűséggel fel tudjuk mérni a terepet. A terepen mért pontok számát és helyét úgy választjuk meg, hogy a feldolgozás során a pontokra illesztett felületmodell jól közelítse a felszínt. A felmérés a tartályudvar fenékszintjén kb. 5×5 m sűrűséggel történik, ezen kívül a rézsű alját és tetejét is megmérjük. A rézsű tető két szélét és az elméleti középvonalát is bemérjük. A cél, hogy a felmért 3D-s pontjaink alapján ki tudjuk számolni a tartályudvar térfogatát.

A védőudvar térfogatszámítás során különböző rajzi munkarészek készülnek:

- Áttekintő térkép és pont meghatározási vázlat 11. sz. melléklet)
- Szintvonalas térkép (9. ábra)
- Mérési helyek vázlat (12. sz. melléklet)

4.2. Feldolgozás különböző módszerei

4.2.1. Digitális domborzatmodellek

A térfogatszámítás elvégzéséhez különböző szoftverek állnak rendelkezésünkre. Minden megoldás a domborzatmodell előállításán alapul. A domborzatmodellek célja, hogy az ismert magasságú pontok alapján tetszőleges, a DTM területére eső pontban a magasságot elő tudjuk állítani interpolációval. Az ismert magasságú pontokat, vagyis támpontokat különböző mérési módszerrel szerezhetjük be. Például topográfiai felméréssel, területszintezéssel, fotogrammetriai kiértékeléssel és szintvonalak digitalizálásával. A támpontokkal szemben támasztott követelmény, hogy a terep domborzatilag jellemző pontjai legyenek. A támpontok elrendezése alapján megkülönböztetünk szabályos és szabálytalan elrendezésű DTM modelleket. [4]

A szabályos elrendezésű domborzatmodellek esetén a négyzetrács sarokpontjai adják meg a terep magasságát. Az esetek nagy részében szórt pontok állnak a rendelkezésünkre, így a szabálytalan elrendezésű pontokból állítunk elő négyzetrácsot (GRID). A magasság levezetésére különböző módszereket dolgoztak ki:

- IDW (Inverse Distance Weight) távolsággal fordított arányú súlyozás
- Krigelés: támpontok súlyozott átlaga alapján
- Felületek interpolálásával

A másik lehetőség, hogy a felmért *szabálytalan elrendezésű* pontokra háromszögrácsot (TIN) illesztünk. A háromszögek csúcsai tartalmazzák a támpontokat és a háromszögrácsot úgy határozzák meg, hogy a háromszögek terület összege minimális legyen. A TIN levezetésére az egyik legelterjedtebb eljárás a Delaunay-háromszögelés. A területminimumra vonatkozó feltétel mellett további kényszerfeltételeket alkalmazunk, például az idom- illetve törésvonalakat nem metszhet háromszög oldal.

4.2.2. Alkalmazott szoftverek

A védőudvarok terepmodell előállítását és térfogatszámítását különböző szoftverekkel oldhatjuk meg. A dolgozatom második részében ezen programok egy részének alkalmazásával oldom meg a felületmodell létrehozását, és a térfogatok meghatározását. Az egyes programokban különböző eljárásokat alkalmazhatunk a modellek előállításához. Így az

ebből számított térfogatok is valamekkora mértékben el fognak térni egymástól. Az alkalmazott szoftverek eredménybeli és kezelhetőségi használhatóságát fogom összehasonlítani.

1. **GeoEasy**

A számítás elvégzéséhez először a Geoeasy program DTM modulját alkalmazom, mely szabálytalan háromszögrács (TIN) alapú domborzatmodellt hoz létre. A domborzatmodell kialakításánál kijelölöm a jellemző idom-, törés- és határvonalakat, mely jelen esetben a rézsű tetejét és alját jelenti az ellátandó munka során, majd létrehozom a DTM modellt. A program a megadott pontokra olyan háromszögrácsot illeszt, amelynek a terület összege minimális, és a kényszerek miatt a háromszög élek nem metszhetik a kijelölt határvonalakat. A program a szintvonalakat a terepmodellt alkotó háromszögekben lineáris interpolációval állítja elő. [5]

A domborzatmodell kialakítása során háromféle elemet használhatunk:

- 3D-s pontok a modell támpontja
- 3D vonalakkal (idom-, törés-, határvonalak) állíthatjuk elő a DTM-t
- 2D vagy 3D-s pontok, a modellből kihagyandó területek megadására (maszk)

A domborzatmodell kialakításánál lehetőség van arra is, hogy határvonalakon belüli területet kihagyjunk a modellből. Ehhez egy maszk pont megadására van szükség. Ebben az esetben egy zárt sokszögön belül kell megadni a maszk pontot és így nem hoz létre háromszögeket az idomon belül.

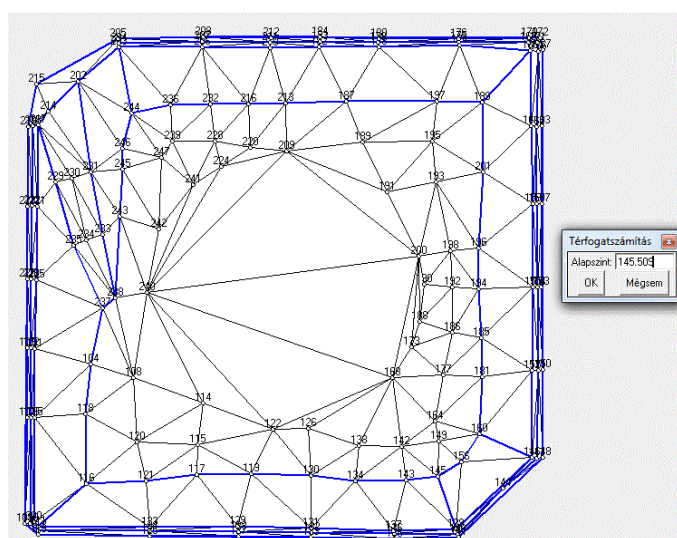
A térfogat számítására két megoldást alkalmazhatunk. Az egyik esetben egy megadott, viszonyítási síkhoz képest számítja ki a program az értéket, a másik esetben pedig két felület közötti térfogatot határozza meg, melyhez két domborzatmodellre (GRID modellre) van szükségünk. A kapott végső érték az első esetben háromszög alapú hasábok térfogatösszegéből adódik, míg a második esetben a felhasználó által megadott méretű, levezetett pontokra illeszkedő négyszög alapú hasábokból.

A DTM létrehozásánál még két hasznos beállítást alkalmazhatunk. Az egyik a vízszintes háromszögek elkerülése, ami a szintvonalas ábra (9. ábra) elkészítésénél lehet kedvező, mivel "az élesebb szintvonal elfordulásoknál is el tudjuk kerülni a háromszögek kialakulását". A

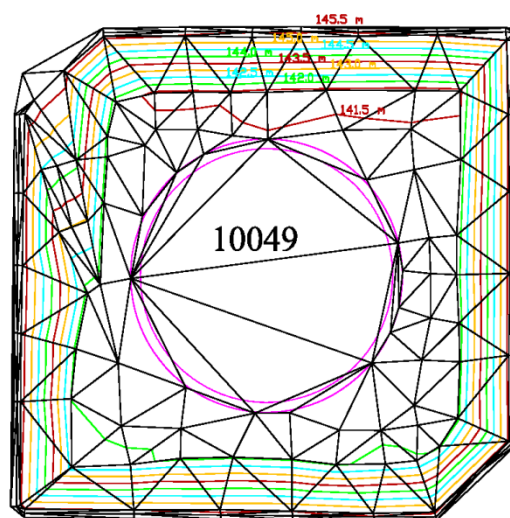
másik opció a konvex körvonal. Ekkor a modell határvonalát megrajzolja automatikusan, ha mi nem tesszük meg, és ráilleszti az optimális háromszögrácsot.

Feladat megoldás GeoEasy-vel

A 3D-s pontok betöltésével és a jellemző idomvonalak (rézsű alja, teteje, személygépkocsi bejáró) megrajzolásával a térfogat számítása elvégezhető (8. ábra). A viszonyítási alapszint minden esetben az a mért pont, ahol a folyadék leghamarabb eltávozna a védőudvarból, tehát a rézsű tetején bemért legalacsonyabb pont. Ezt a pontot a legtöbb esetben az elméleti középvonalon mért pontok között találjuk. A rézsű teteje úgy néz ki, hogy az elméleti középvonal magasabban van, mint a két széle, így a tartályudvar belsejétől távolabb eső pontsor nem vesszük figyelembe a számítás során, mivel torzítaná az eredményt. Ha a kintebb eső rézsű élt belevennénk a számításba, akkor ott is lenne "Alatta" térfogat, amit nem szabadna figyelembe venni. A 5. sz. mellékleten látható a mérési helyek sűrűsége, a tartály elhelyezkedése és a pontok magassága is.

8. ábra: DTM modell Geoeasy-vel

9. ábra: Szintvonalas ábra

Alapszint	Térfogat	Felette	Alatta	Terület	Felszín
145.509	-10467.2	47.4	10514.6	3897.4	4112.7

1. táblázat: Számítási eredmények

A tartályudvarok nagyságát a tartály térfogatára kell méretezni, mivel *havária* helyzet esetén, ha a tartályban lévő folyadék kiömlene, a tartályudvarnak a tartályfolyadék egy részét el kell bírnia, a másik része pedig a tartályban egyenlítődik ki. Mivel a védőudvar mérése során a tartályt nem mérjük be, emiatt a tartályudvar térfogat nagyságának annyinak kell lennie, mint

a tartá Az 1. táblázatból kiolvasható, hogy a $10\,000\text{ m}^3$ nagyságú 10049-es tartályudvar térfogata a $145,509\text{ m}^3$ alapszinthez számítva $10\,515\text{ m}^3$. A mérés megbízhatóságát ($\pm 2\%$) figyelembe véve megfelelő a kapott eredmény.

Látható, hogy a kapott érték az alapszint alatti térfogatot jelöli. A felette lévő térfogat a meghatározott viszonyítási sík feletti "bevágás" térfogata. Ezt az eredményt leginkább földmunka meghatározásoknál alkalmazzák, hogy a bevágás és a töltés mértékét kiegyenlítsék, és hogy gazdaságosabb legyen az építkezés. Az 1. táblázatban a "Térfogat"-nál megjelent érték az "Alatta" és a "Felette" kiszámított térfogatkülönbséget adja meg. A leg gazdaságosabb, akkor ha ez az érték 0, mert akkor ugyanakkora a töltés-bevágás. A tartályudvarok esetében a "Felette" térfogatot arra lehetne alkalmazni, hogy meghatározzuk a szükségesnél kisebb térfogat esetén, hogy a legmagasabb ponthoz viszonyítva megfelelő e a térfogat. Így ez egy opció lehetne a védőudvar térfogatonövelésére.

2. AutoCAD Civil 3D

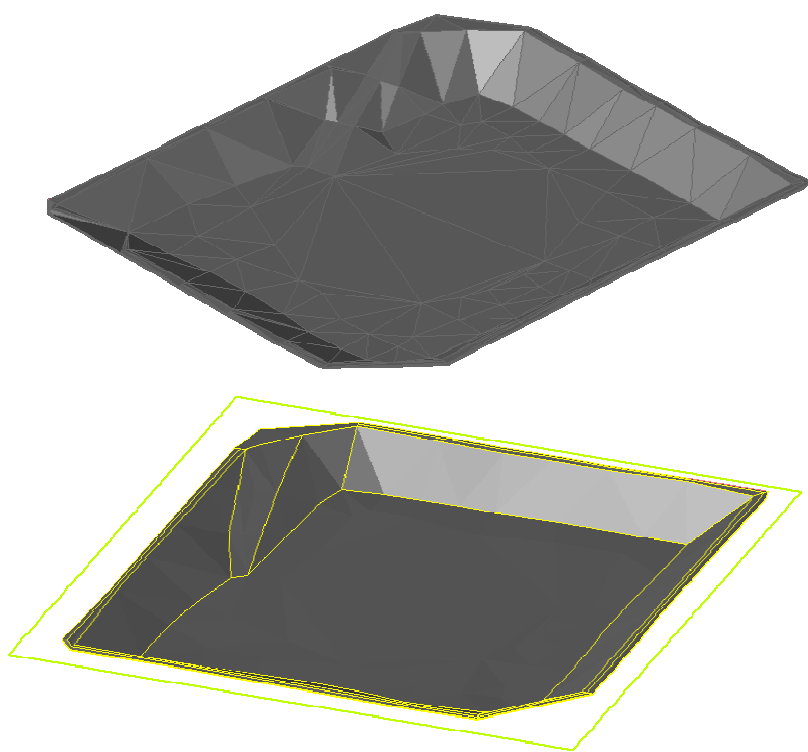
A másik program az AutoCAD Civil 3D, melyben a térfogatszámítást is elvégzem. A szoftverben négyféle lehetőség közül választhatunk a felület létrehozása során. A leggyakrabban alkalmazott felületmodell a TIN-felület, de GRID-felületet (hálófelület) is létrehozhatunk. Ezt viszont akkor tudjuk használni, ha DEM (Data Elevation Model) fájlok állnak rendelkezésünkre. A DEM (külső digitális domborzatmodell) modell szabványos fájl formátuma a GIS rendszereknek. Ezek jellemzően nagy méretarányúak, így tervezési célokra a leginkább megfelelőek. A DEM-fájlnak számos formátuma létezik. Importálhatunk USGS DEM, ASCII Grid vagy GeoTiff fájlokat. A GeoEasy szoftver képes rá, hogy az ott létrehozott domborzatmodellből DEM állományt exportáljon, így egyik megoldása a térfogatszámításnak ez a módszer lesz. Ezáltal egy külső domborzatmodellt olvasok be az AutoCAD Civil 3D programba, melyben nem lesz szükség a törésvonalak, határvonalak szerkesztésére. (13. ábra) (3.)

A TIN- és GRID-felület beolvasásán kívül még rácstérfogat-felületet és TIN-térfogatfelületet is alkalmazhatunk. Mind a négy módszer esetében két felület között számítja ki a meghatározandó térfogatot. A TIN modell hátránya, hogy nem lehet két azonos (X,Y) koordinátapárral rendelkező pont a felületen, mivel függőleges felületek között nem képes térfogatot számolni a program (pl. függőleges falakra nem alkalmazható ez a módszer). (2.)

A támpontjainkra illesztett felületmodellt szerkeszthetjük, úgy hogy törésvonalakat, határvonalakat viszünk fel a modellre. Ezen kívül vonalakat törölhetünk, pontokat vihetünk fel és módosíthatunk. Ezekből a finomításokból létrehozott felületmodell a terep idomvonalait már megfelelően közelíti.

A térfogatszámításhoz meg kell határoznunk egy alapfelületet és egy viszonyítási felületet. A két felület között kiszámolja a magasságkülönbségeket a háromszögcsúcsokban, és ebből előállított háromszög alapú hasábok egy térfogatfelületet fognak alkotni. A program a két felület között csak a közös területre számol térfogatot. Hátránya, hogy a pontok egymáshoz képesti elhelyezkedése befolyásolja a végeredményt. Mivel ha a közös területek határvonalán nincsenek a két felületen azonos vízszintes koordinátákkal rendelkező pontok, akkor a közös részterületekbe csak részben lesznek beleeső háromszögek.

Feladat megoldás AutoCAD Civil 3D szoftverrel

Az AutoCAD Civil 3D programmal háromféle módszerrel hozok létre felületet. Első két esetben megvizsgálom, hogy mennyiben térnek el a kapott térfogatok egymástól a törésvonalak használatának függvényében. A két felület elkészítéséhez mindkét esetben szükséges a pontcsoport(ok) létrehozása a beolvasott pont-koordinátákból. Második lépésben a felület létrehozása következik, ahol négyféle felületmodellből választhatunk. (2.)

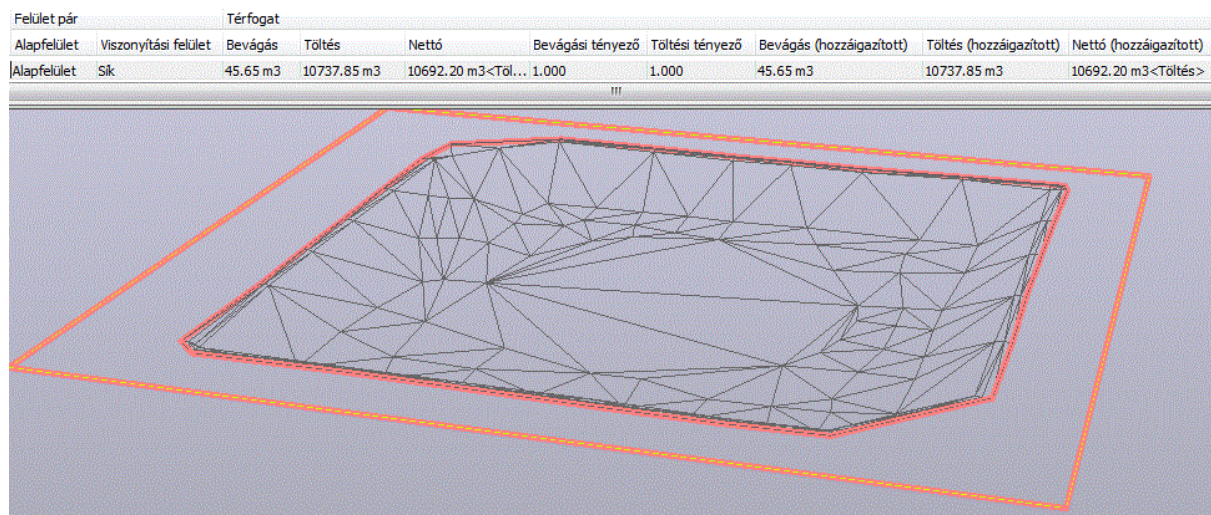
10. ábra: TIN-modellek AutoCAD Civil 3D-ben

Az 10. ábrán láthatóak a létrehozott TIN-modellek, melyeket a támpontokra illeszttem. Az első esetben kizárólag a pontcsoport alapján hoztam létre a felületet, míg a második esetben meghatároztam a terepet jellemző határoló vonalakat is. A védőudvar bal felső sarkában látható, hogy a határoló vonalak kijelölése nélkül a háromszögrácsot másként definiálja a program.

Ez megmutatkozik majd a térfogatszámításban is. A térfogatszámításhoz egy viszonyítási felületet is létre kell hozni, ami jelen esetben egy sík lesz. (11-12. ábra) Ennek a síknak a magassága 154,51 m. A két felület létrehozásával már ki lehet számolni a tartályudvar térfogatát.

A térfogatkülönbség a két módszer között mindössze 31 m³, ami nem számottevő a tartályudvar esetében, mivel a két felület közötti magasságkülönbség 4 m. A határoló vonalak pontosítják a felületet, de jelentős eltérést ebben az esetben nem mutatnak.

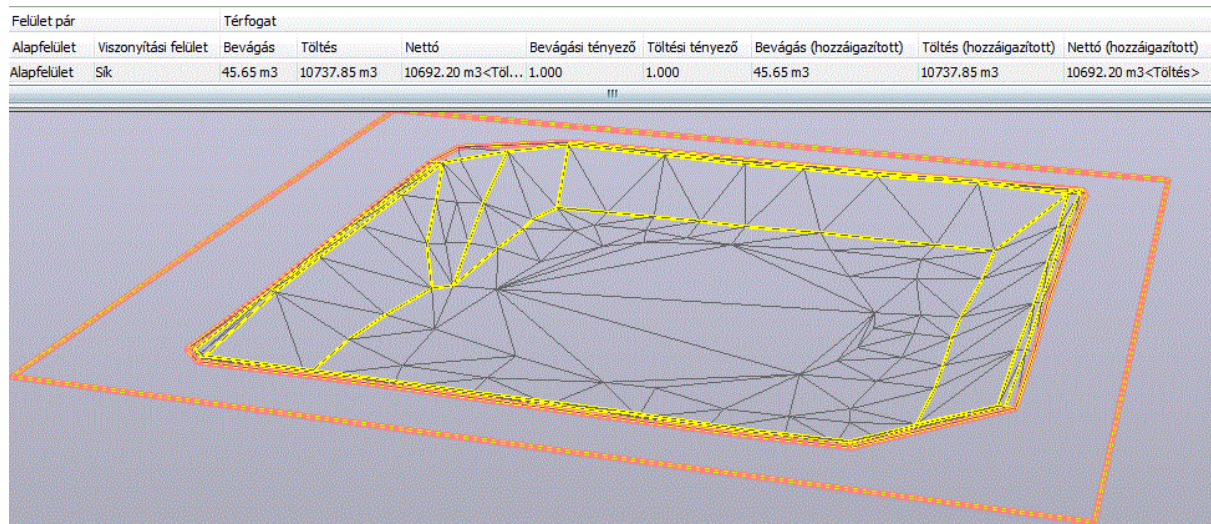
A GeoEasy-vel kiszámított DTM modellhez képest a térfogatkülönbség jelentősebben eltér az AutoCAD Civil 3D-ben kapott eredménytől (1. táblázat) annak ellenére, hogy mindkét esetben háromszögrácsot illeszttem a pontokra és pontok számában sem változtattam. A térfogatkülönbség 223 m³ a számítások alapján. A meghatározott viszonyítási felület (145.51 m) feletti térfogatok között viszont csak néhány m³ eltérés mutatkozik.

11. ábra: TIN-felület határoló vonalak nélkül

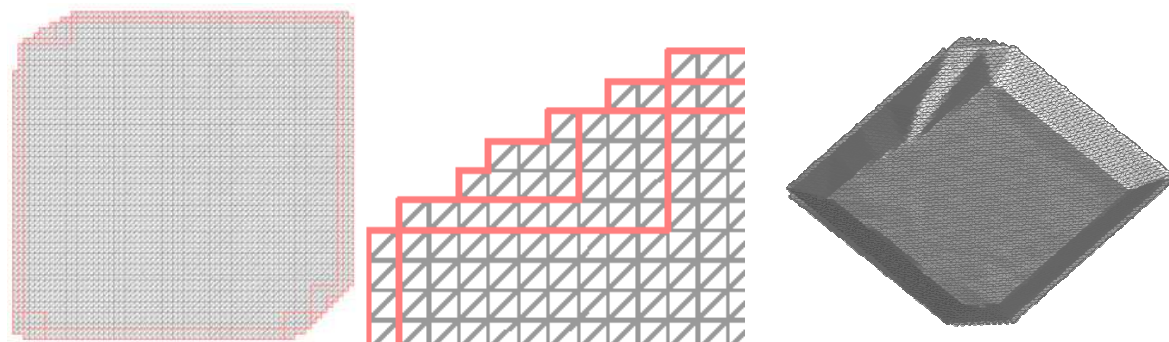
Az AutoCAD Civil 3D-ben egy harmadik módszert is alkalmazok térfogatszámításra. Ebben az esetben már meglévő fájlból dolgozok, amit DEM-felületként fogok beolvasni. Ezt a felületet ASCII Grid fájlként exportálok a GeoEasyből. A felületmodell már tartalmazni

fogja a jellemző törésvonalakat, így azok szerkesztésére nincs szükség. A DEM-fájlok esetében be kell állítani a háló lépésközét. Az 1 értékű hálótérközhez képest a 2 értékű hálótérköznel a pontok negyede szükséges az adott terület lefedéséhez, így csökkenthetjük a rendszer igénybevételét is. Az Autodesk ajánlása alapján magasabb számértéket használunk a kisebb méretű és kevésbé részletes felületek leképezéséhez. (4.)

12. ábra: TIN-felület határoló vonalakkal

A GRID modellek hátránya, hogy a rácshálók lépésközének megválasztása függvényében változik a felületmodell is. Minél nagyobb rácsháló lépésközt állítunk be a modellre annál kevésbé fogja közelíteni a felületet. A 13. ábrán látható az 1*1 m-es, 3*3 m-es és az 5*5 m-es beállított lépésközökből adódó különbség. Magában a térfogatszámításban is megmutatkoznak az eltérések.

13. ábra: DEM-fájl rácsháló lépésközei és a felületmodell (1*1 m rácsháló)

A 2. táblázat első részében megvizsgáltam, hogy mekkora eltérések adódnak a térfogatszámításban a viszonyítási síkhoz (1*1 m-es lépes közzel előállított) képest, ha a

lépésközt megnövelem eggyel. A 1*1 m-es rácshálóval (legjobban illeszkedő felületmodell) kialakított modelltől eltekintve a kapott eredmények jól közelítik a kiszámított térfogatokat. Az 1*1 m-es lépésköz alapján kapott térfogatra jelen esetben nem tudok magyarázatot adni, hiszen az 1*1-es lépésközzel létrehozott modell (13. ábra) közelíti meg legjobban a terepet, ezáltal a térfogatszámítás eredményében is ennek kellene tükröződni, és a lépésköz nagyításával romlania az eredménynek.

Alapfelület	Viszonyítási felület	Bevágás [m ³]	Töltés [m ³]	Nettó [m ³]
Háló DEM-fájlból 10049 1*1	Háló DEM-fájlból sík	6	22918	22912
Háló DEM-fájlból 10049 2*2	Háló DEM-fájlból sík	14	10717	10703
Háló DEM-fájlból 10049 3*3	Háló DEM-fájlból sík	3	10586	10583
Háló DEM-fájlból 10049 4*4	Háló DEM-fájlból sík	4	10531	10527
Háló DEM-fájlból 10049 5*5	Háló DEM-fájlból sík	6	10433	10426
Háló DEM-fájlból 10049 1*1	Háló DEM-fájlból 10049 2*2	14	10102	10087
Háló DEM-fájlból 10049 1*1	Háló DEM-fájlból 10049 3*3	7	55	48
Háló DEM-fájlból 10049 1*1	Háló DEM-fájlból 10049 4*4	17	142	125
Háló DEM-fájlból 10049 1*1	Háló DEM-fájlból 10049 5*5	22	180	158

2. táblázat: Térfogatszámítás különbségei

A táblázat második részében azt vizsgáltam, hogy az 1*1 m-es lépésközhöz képest mennyiben térnek el az egy-négy méterrel megnövelt rácshálóból kialakított modellek. Itt is láthatóak az első részében található anomáliák.

Lépésköz	Felette térfogat	Alatta térfogat
1	54	10745
2	57	10753
3	13	10769
4	16	10663
5	70	10699

3. táblázat: Grid alapú felület GeoEasy szoftverrel

Az AutoCAD Civil 3D-ben jelentkező hibajelenség vizsgálatára a GeoeEasy-ben is létrehozok különböző lépésközzel kialakított négyzetrács alapú felületmodellt. Elméletben a rácsháló méretének növelésével, ezáltal a felület rosszabb közelítésével (13. ábra) nagyobb eltéréseket kellene kapni a TIN-ből számított térfogathoz képest.

A 3. táblázatban látható, hogy az 1*1 m rácsháló sűrűség mellett is közelítően jó eredményt kaptam. Ezen kívül a lépésközök növelésével a térfogat értékekre is csökkenés figyelhető meg. Következtetésképpen nem a felületmodellel és a beállított lépésközzel van a probléma.

Számomra egyelőre még ismeretlen okból fals értéket ad az AutoCAD Civil 3D számítása sűrű rácsháló beállításával.

Surfer

A Surfer 8 verziójú térinformatikai jellegű szoftver a domborzati modellt a DTM területére eső, tetszőleges pontokban a magasságok interpolálásával hozza létre, melyhez a felmért, ismert magasságú támpontok állnak rendelkezésre. A Surfer programban is két felületet kell definiálni a térfogatszámításhoz. A két felületet megadhatjuk felületként, de síkokat is meghatározhatunk konstans magassági értékkel. A két felületnek azonos XY határokkal kell rendelkeznie és azonos nagyságúnak kell lennie.

Három módszert használ a Surfer program a térfogat meghatározására. A három számítási formula: a trapézsabály, a Simpson-módszer és a 3/8 Simpson-módszer. A különbség a három módszerben a térfogatszámítás pontossága. Ha a három eredmény nagyjából megközelíti egymást, akkor helyes térfogatértéket kaptunk. Ha ez a három eredmény különbözik, akkor újra kell definiálnunk a modellt a rácsközök sűrítésével, és újból kiszámolni a térfogatot. (5.)

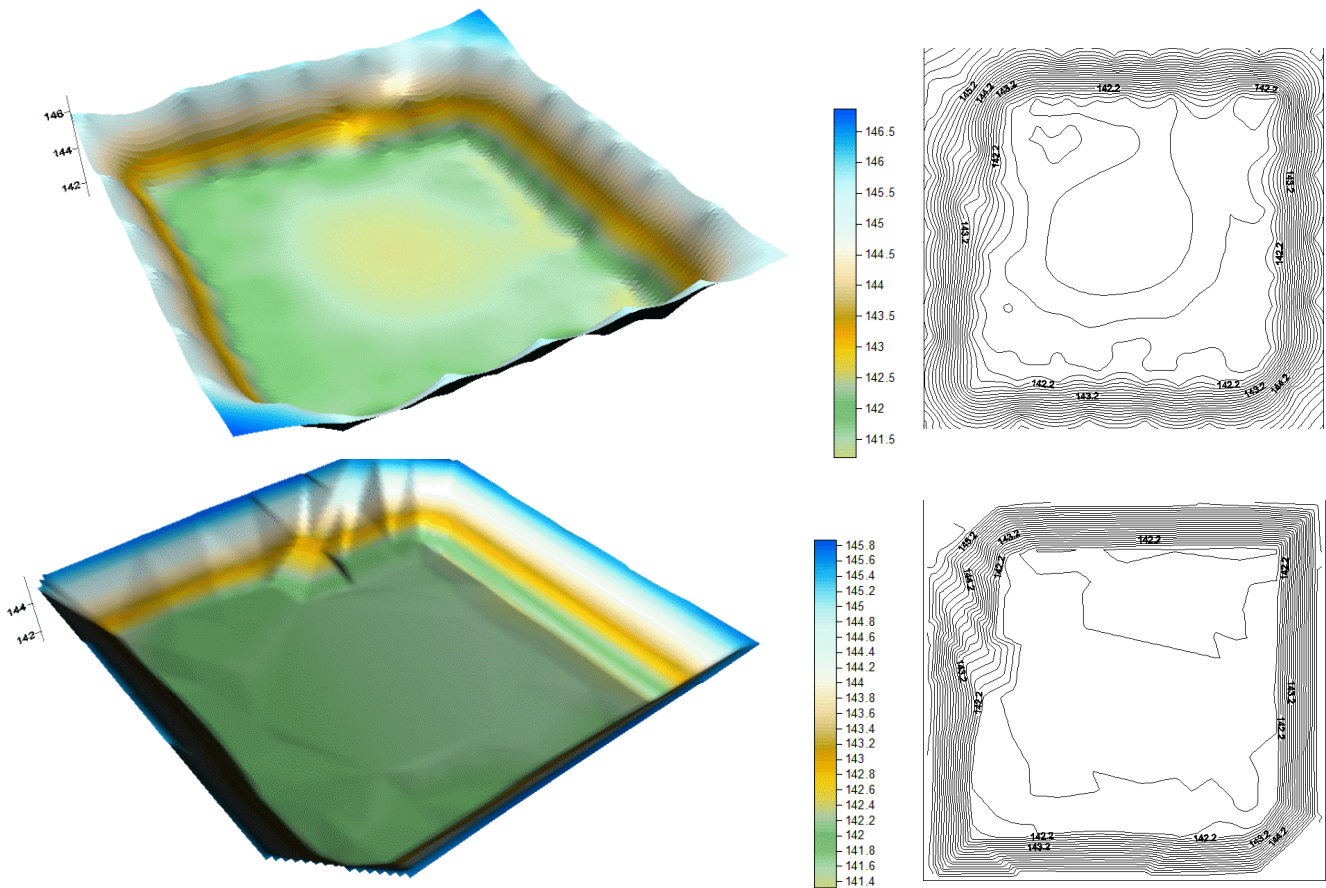
Feladat megoldás Surfer 8 szoftverrel

Első esetben a szabályos elrendezésű rács létrehozására szolgáló „krigelés” eljárást választom, amelybe a négyzetrács sarokpontjai adják meg a terep magasságát a támpontok súlyozott átlaga alapján. A másik módszer lineáris interpolációval előállított háromszögrács. A módszer a Delaunay-háromszögelésen alapul. (14. ábra) A felületek létrehozására ezen kívül még számos eljárást alkalmazhatunk, ilyen például a IDW távolsággal fordított arányba súlyozás, a felületekkel interpolálás, a természetes szomszédok, ezek mind szabályos elrendezésű rácshálót hoznak létre.

Alapszint	Geoeasy		AutoCAD Civil 3D			Surfer 8	
145.509 m	TIN	GRID Lépésköz: 1	TIN	TIN határoló vonalakkal	GRID Lépésköz: 2	GRID Krigelés	TIN
Töltés	10 515	10 745	10 767	10 738	10 717	11 243	10 765
Bevágás	47	54	38	46	14	86	35

4. táblázat: Térfogat összesítő

Mind a DTM modelleken, mind a szintvonalas ábrán látható, hogy a TIN alapú felület jobban közelíti a valóságos terepet. A térfogatszámításban is nagy különbségek adódtak ebből adódóan. Az első módszernél a térfogat $11\,243\text{ m}^3$, addig a háromszögrácossal kialakított felület esetében $10\,765\text{ m}^3$ a tartályudvar térfogata.

14. ábra: DTM és szintvonalas ábrák krigelés és háromszögrács létrehozásának módszerével

A 4. táblázatban a kapott eredményeket foglaltam össze az alkalmazott szoftverek, felületmodellek alapján. A 10049-es tartályudvar térfogatára kapott eredményekből a védőudvar átlag térfogata körülbelül $10\,750\text{ m}^3$. Ez megfelel az elvárt térfogatnak.

A kapott térfogatok alapján a Surfer 8 program szabályos elrendezésű DTM modelljét nem alkalmaznám térfogatszámításra. A számítások megbízhatósága $\pm 2\%$, így egy $10\,000\text{ m}^3$ -es tartályudvar esetében $\pm 200\text{ m}^3$ -es eredménybeli eltérés a különböző programok számítása között megengedhető. Emellett a különböző programokkal még szükséges lenne további modelleket, térfogatszámításokat végezni, hogy a különbségek valóban megállapíthatóak legyenek. A felületmodellek alkalmazása és a térfogatszámítás mindhárom programban egyszerűen megoldható. A Surfer program hátránya, hogy nem lehet kijelölni a

törésvonalakat, így nem a legjobban illeszkedő felületet hozza létre egy bonyolultabb terep esetén. Az AutoCAD Civil 3D programban a hálórács alkalmazása nagyobb teljesítményt vesz igénybe, ez az összetettebb felületek esetén okozhat nehézségeket, illetve meg kell találni a megfelelő lépésközt a rácshálók sűrűségének beállításánál, hogy a megfelelő térfogatot kapjuk. A költségek szempontjából a Geoeasy és a Surfer 11 program körülbelül ugyanannyiba kerül. Viszont a Geoeasy egy földmérő célú program, melyben számos más feladatot is meg lehet oldani ellentétben a Surferrel, ami hasznos lehet a mérnökgeodéziai munkák során. Az AutoCAD Civil 3D is nélkülözhetetlen program a sokrétű szerkesztési, modellezési lehetőségekkel, viszont sokkal költségesebb a két említett programnál.

4.2.3. Megoldási lehetőségek térfogathiány esetében

Különböző megoldásokat alkalmazhatnak, abban az esetben, ha a kapott térfogatok nem felelnek meg az elvárt mennyiségnek. Ilyen lehetőség például, hogy a tartálykörnyezeten tereprendezeit végezzék. Vagy a tartályudvar fenekét mélyítik vagy a rézsű tetejét emelik meg. Ebben az esetben meg lehet vizsgálni, hogy a megadott viszonyítási sík felett mekkora bevágás van, és ez alapján meghatározhatjuk, hogy elegendő a legmagasabb pontig felemelni a rézsűt. Ezt viszont nem mindig lehet alkalmazni, mert ehhez az eljáráshoz tömöríteni kell a rézsű tetejére felhordott földet, ez azonban nem garantálja a folyadék benntartását minden esetben, illetve nincs is mindig lehetőség rá. Egy harmadik megoldás lehet az, ha a védőudvar fenékről leszedett földet a rézsű tetejére hordják, így kétszer hatékonyabb a földmunkavégzés. (13. sz. melléklet) Ezen kívül olyan megoldást is szoktak alkalmazni, hogy csak addig határozzák meg a maximális folyadékszintet, amit még a védőudvar elbírna.

5. Összefoglalás

Dolgozatomban rövid áttekintést adtam a MOL területén ellátandó sokszínű mérnökgeodéziai feladatokról, ezek szerepéről, illetve a munkákról készülő dokumentációk egy részéről. A témám elsősorban a kőolajtermék tartályok felújítási munkáira irányult. Ezen belül bemutattam a tartálypalást mérését és feldolgozási módszereit, illetve a vele szorosan összefüggő tartálykörnyezetének bemérési munkálatait és szerepét is.

A célom elsősorban az volt, hogy új módszereket ismerjek meg, alkalmazzak a két feladat megoldására, és elősegítsem újabb technikák megoldásával a feldolgozás menetét. A dolgozat első részében regresszió számítást használtam a tartálypalást deformációjának meghatározására. A regresszió számítással bővebb információkat kaptam a korábban alkalmazott módszerhez képest. Például meghatároztam a sugárirányú eltéréseket függőleges tengelyű henger illesztéssel, az egyes metszetekben a kör középpontokra való térbeli regressziós egyenes illesztéssel megállapítottam a henger ferdeségének paramétereit, ezen kívül a korrelációs együttható számításával megadtam a paraméterek szorosságának kapcsolatát is.

A dolgozat második felében a tartályok védőudvarának térfogatszámításával foglalkoztam. A térfogatok meghatározásához először a különböző felületmodellek megismerése volt a cél, majd a térfogatszámítás elvégzése. A feladat elvégzéséhez különböző szoftvereket alkalmaztam, melyek a következők voltak; GeoEasy, AutoCAD Civil 3D, Surfer 8. Mindegyik programban a terepre illesztett különböző felületmodellek létrehozásának módszereit, és az általuk kapott térfogat eredményeket vizsgáltam. Az eredmények azt igazolták, hogy a TIN alapú modellek biztosabb eredményt adnak, mint a GRID felületmodellek.

A dolgozat jövőbeni vagy harmadik részében vizsgálnám a süllyedésmérések és a deformációk alakulásának kapcsolatát. A süllyedésmérések eredményei egyelőre még nem álltak rendelkezésemre. Viszont a regresszió számítással kapott eredményekből és a süllyedésmérésekből dőlésirányú eltéréseket lehetne vizsgálni.

Köszönetnyilvánítás

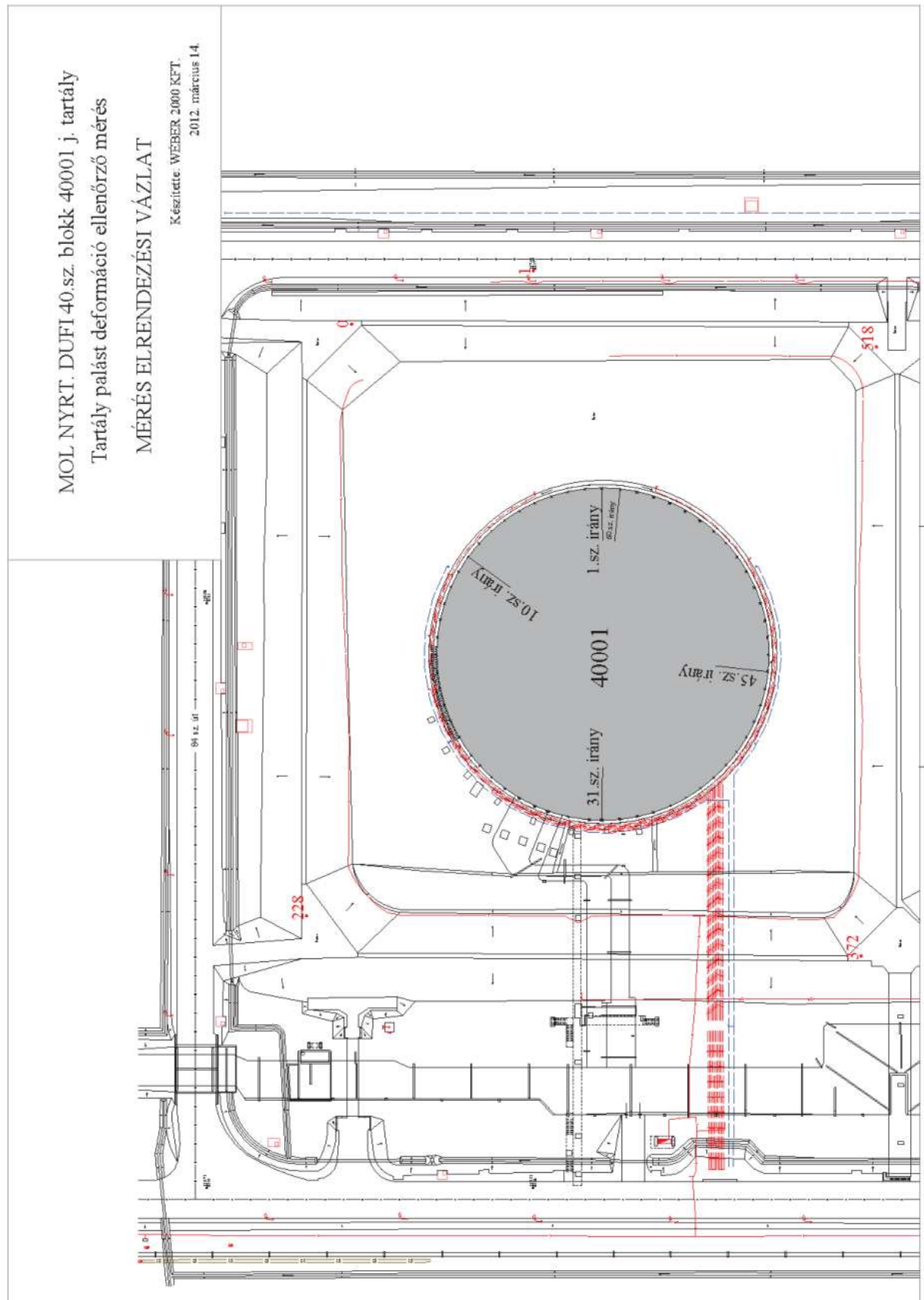
Ezúton szeretnék köszönetet mondani konzulensemnek, Dr. Siki Zoltánnak, hogy segítséget nyújtott a TDK dolgozatom megírásához, rendelkezésemre bocsájtotta a szükséges programot, melyet készített és szakmai tudásával előrébb segítette a témámat.

Köszönöm a Wéber 2000 Kft.-nek, Wéber Józsefnek és Wéberné Jánossy Katalinnak, egyben külsős konzulenseimnek, hogy megosztották velem tudásukat, tapasztalataikat a MOL területén végzett mérnökgeodézia munkáikkal kapcsolatban. Ezen kívül segítséget nyújtottak abban, hogy a számítások elvégzéséhez szabadon felhasználhattam a tartályokra végzett mérési eredményeket, és elkészített dokumentációkat.

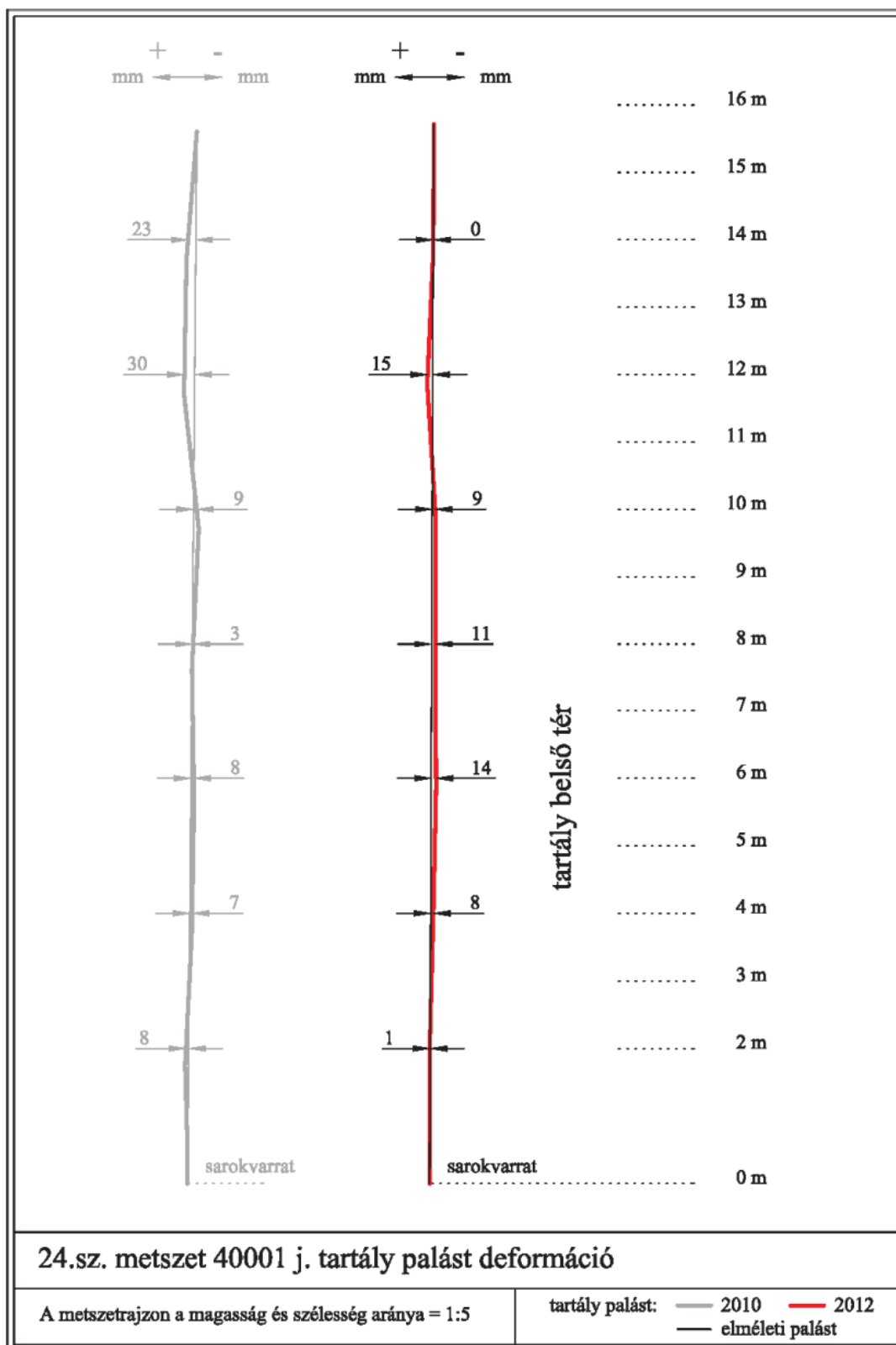
Mellékletek jegyzéke

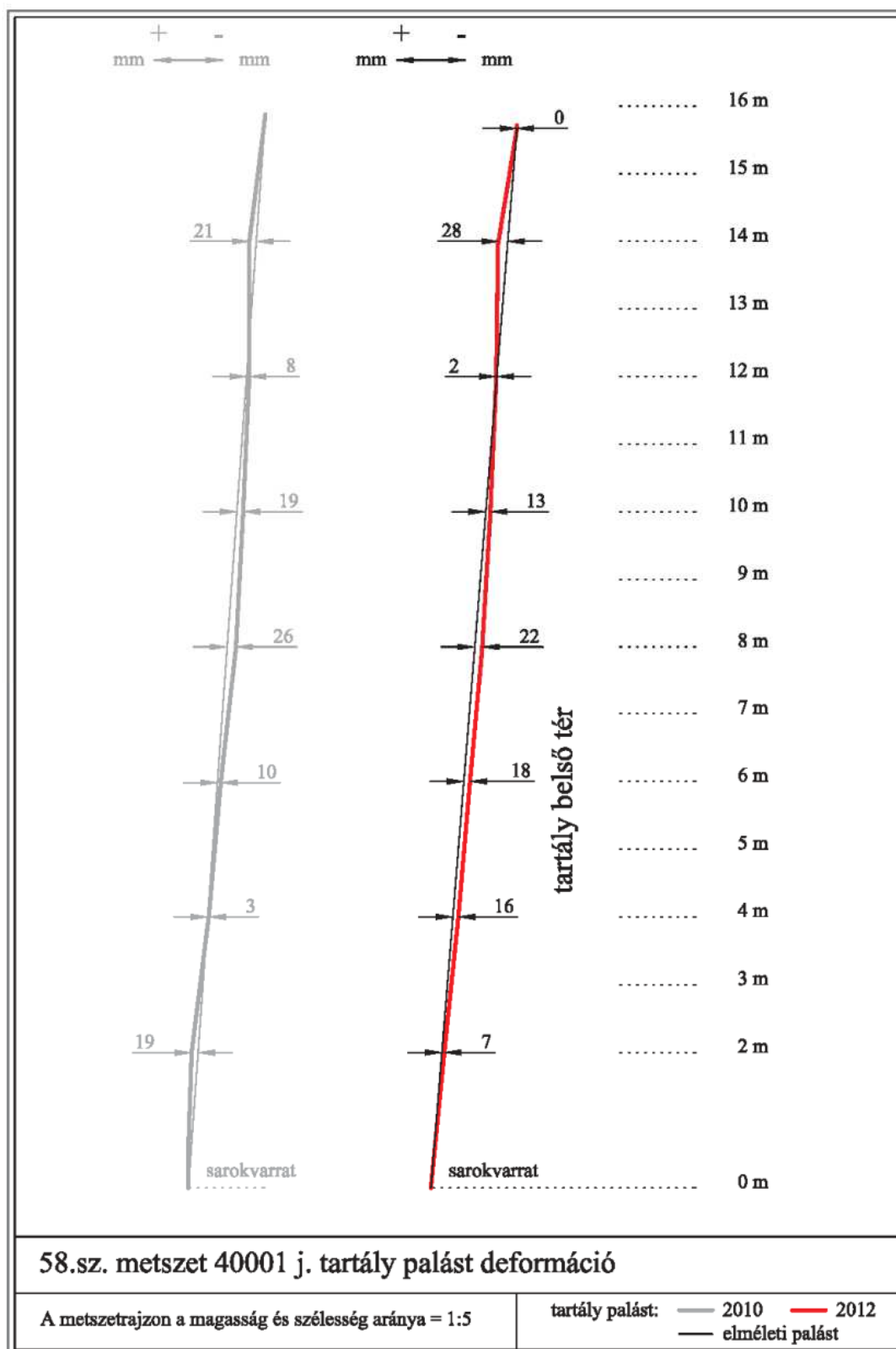
1.	sz. melléklet: Méréselrendezési vázlat	29
2.	sz. melléklet: Tartály palást deformáció két metszetben.....	30
3.	sz. melléklet: Függőleges metszet két metszetben	32
4.	sz. melléklet: Vízszintes körmetszet 12 m-es szinten	34
5.	sz. melléklet: Úszótető geometria	35
6.	sz. melléklet: Regressziós kör paraméterei	36
7.	sz. melléklet: Sugár irányú eltérések az adott metszetekben.....	37
8.	sz. melléklet: Sugárirányú eltérések függőleges tengelyű henger illesztés alapján	39
9.	sz. melléklet: Sarokvarratra állított függőleges egyenestől való eltérések.....	41
10.	sz. melléklet: Függőleges egyenestől való eltérés (Wéber 2000 Kft. korábban ..... alkalmazott módszerével).....	43
11.	sz. melléklet: Áttekintő térkép és pontmeghatározási vázlat	46
12.	sz. melléklet: Mérési helyek.....	47
13.	sz. melléklet: Feltöltési helyek	48

1. sz. melléklet: Méréselrendezési vázlat

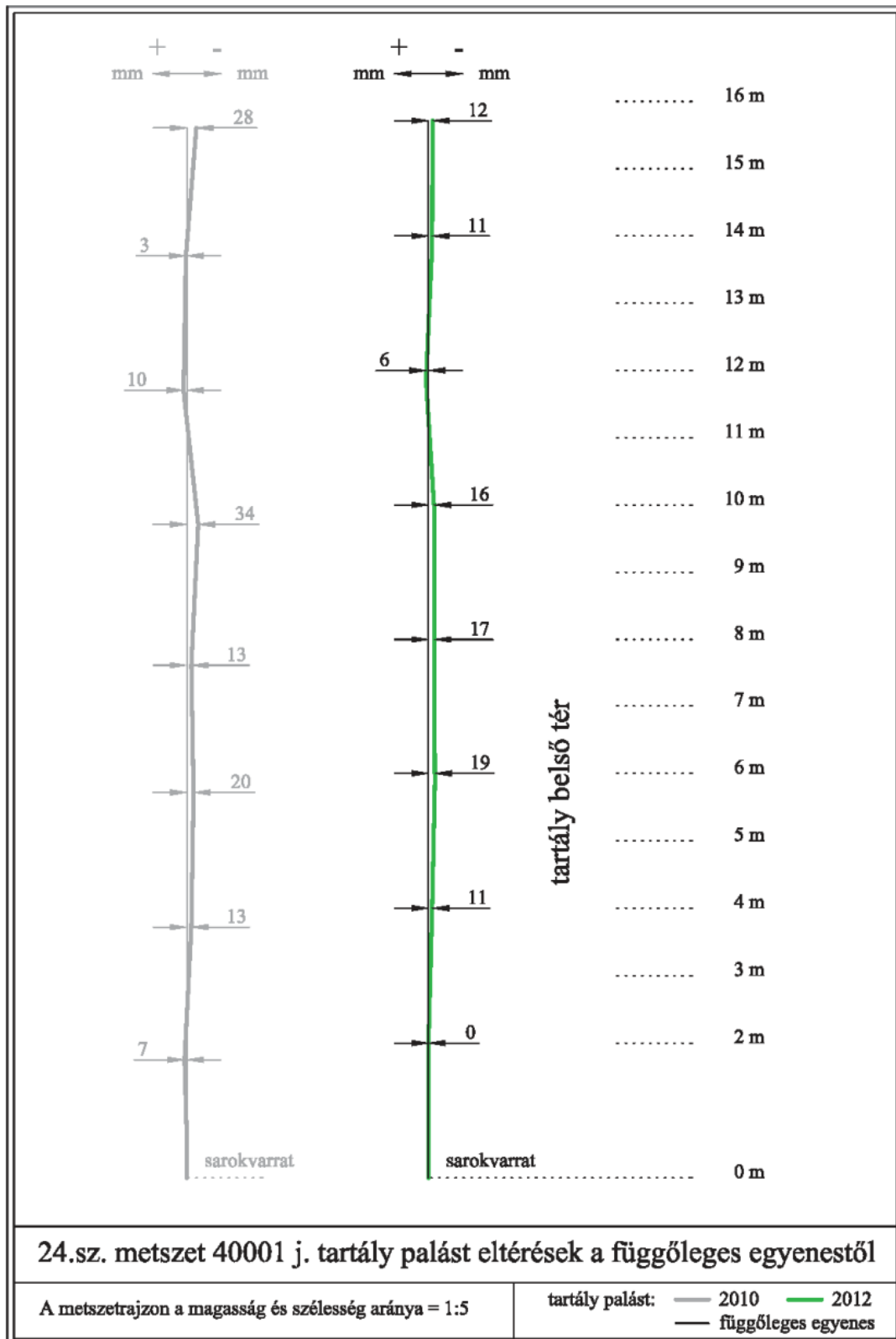

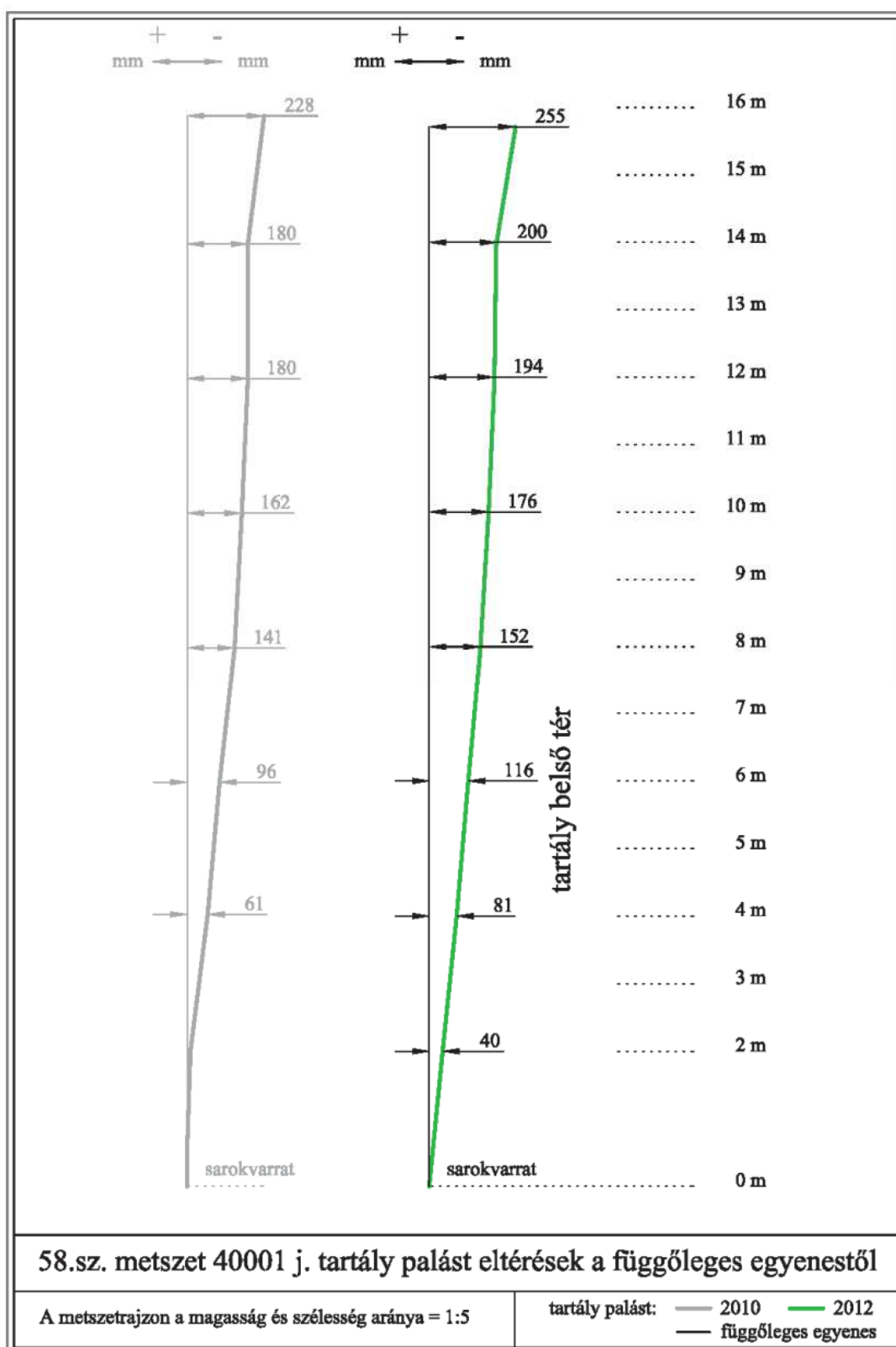
2. sz. melléklet: Tartály palást deformáció két metszetben

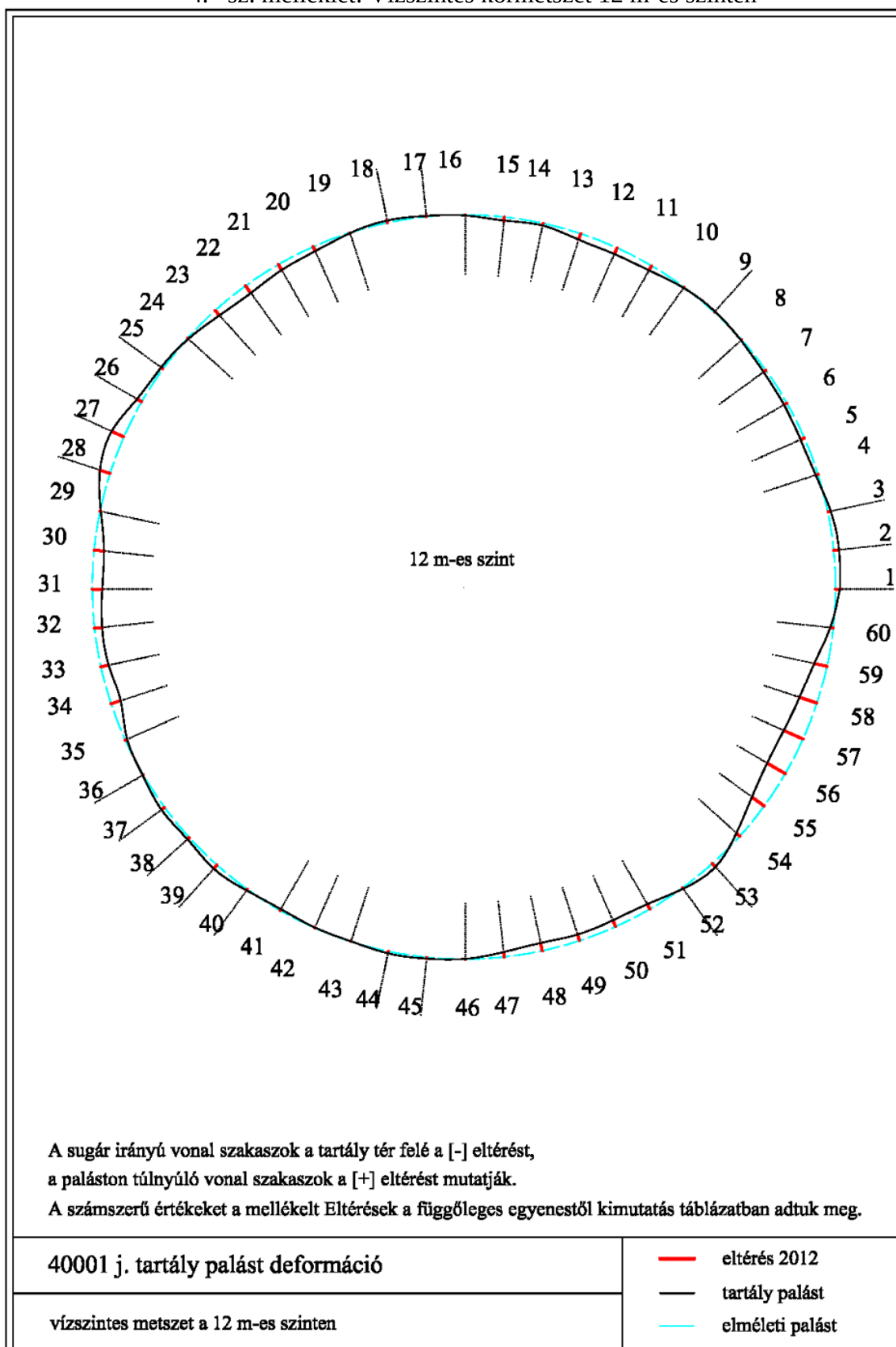

3. sz. melléklet: Függőleges metszet két metszetben

4. sz. melléklet: Vízszintes körmetszet 12 m-es szinten

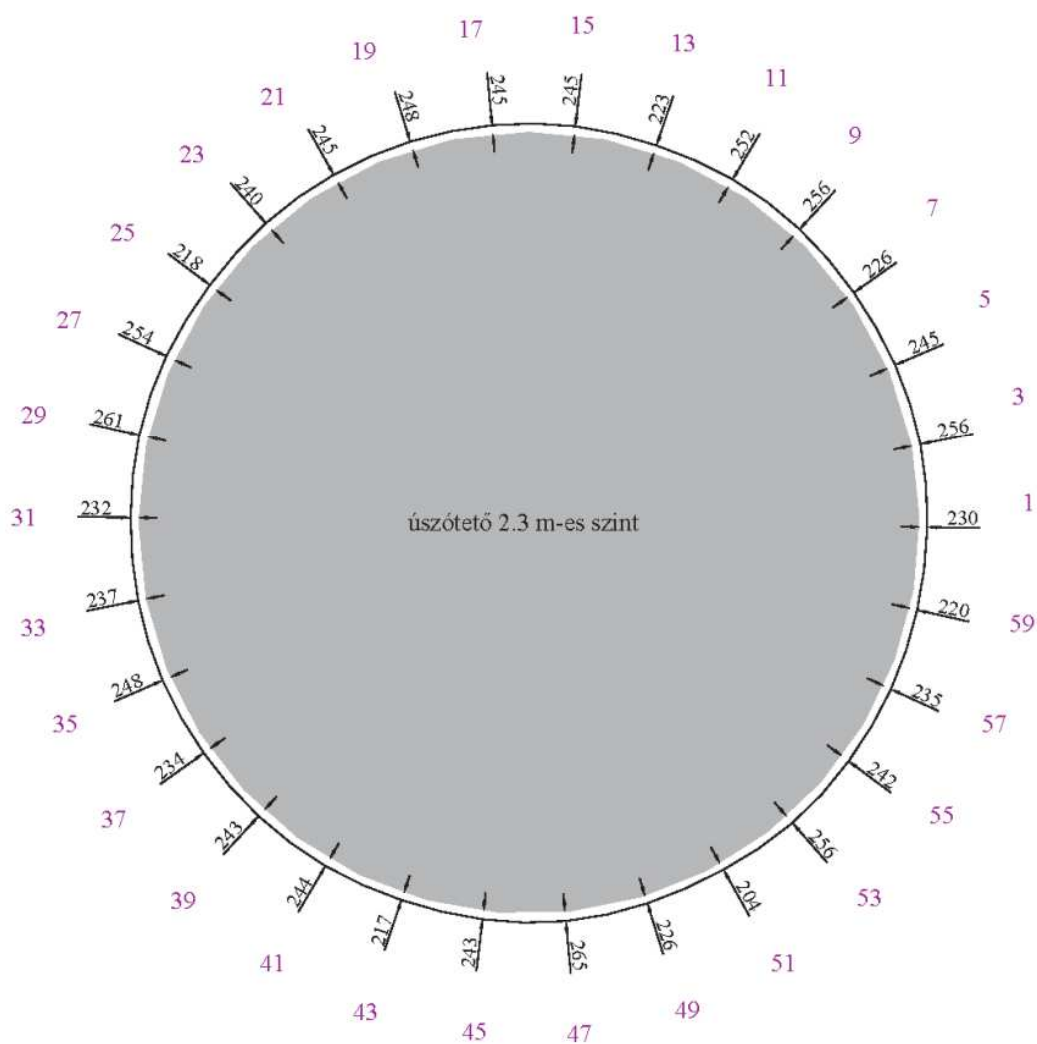

5. sz. melléklet: Úszótető geometria

MOL NyRt. DUFI 40.sz. blokk 40001 j. tartály úszótető geometria

Palást és úszótető helyzete, mérés belső térben alulról újonnan szerelt zárszerkezetre.

Az értékeket [mm]-ben adtam meg.

Úszótető geometria - 40001 j. tartály palást és úszótető helyzete

vízszintes metszet a 2,3 m-es szinten

— úszótető 2012
— tartály palást

6. sz. melléklet: Regressziós kör paraméterei

A keresett paraméterek az adott vízszintes körmetszetekben

Paraméterek	Metszet	Sarokvarrat	2	4	6	8	10	12	14	16
Kör középpont	Y_0	1,806	1,797	1,800	1,800	1,796	1,794	1,791	1,792	1,790
	X_0	72,374	72,371	72,352	72,358	72,353	72,349	72,349	72,349	72,346
	R	28,944	28,977	28,952	28,956	28,947	28,950	28,954	28,955	28,950
RMS		0,021	0,043	0,018	0,036	0,047	0,055	0,065	0,072	0,089

A körök középpontjának és a sugár eltérései a sarokvarrathoz képest

Metszet	Sarokvarrat	2	4	6	8	10	12	14	16
Y_0	0,000	-0,009	0,006	0,006	0,010	0,012	0,015	0,014	0,016
X_0	0,000	-0,003	0,022	0,016	0,021	0,025	0,025	0,025	0,028
Távolságuk		0,009	0,023	0,017	0,023	0,028	0,029	0,029	0,032
Sugár	28,944	0,033	0,008	0,012	0,003	0,006	0,010	0,011	0,006

7. sz. melléklet: Sugár irányú eltérések az adott metszetekben

Sugárirányú eltérések adott vízszintes körmetszetben [mm]

	Metszet													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Szint	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
0 m	-8	10	-7	-4	-4	-16	-5	-1	1	-1	10	10	0	13
2 m	19	33	28	9	-20	-29	-29	-9	13	-4	8	14	19	4
4 m	43	68	46	11	-22	-46	-20	-8	22	-5	5	15	30	22
6 m	60	78	53	35	-31	-54	-17	24	9	-1	-5	9	20	15
8 m	73	98	72	40	-44	-44	-6	45	30	4	-13	2	17	14
10 m	82	107	73	33	-21	-33	1	33	44	16	-10	-8	-5	5
12 m	92	119	82	38	0	-14	6	31	49	32	-8	-22	-16	4
14 m	113	123	80	59	9	8	-12	42	58	43	-9	-38	-18	4
16 m	131	132	89	52	37	31	1	33	101	48	-3	-32	-14	-12

	Metszet													
	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
Szint	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
0 m	28	18	-12	-12	-8	-11	1	5	6	0	5	-1	-24	-9
2 m	-10	-9	-8	-8	-2	0	-1	-9	-11	4	11	23	3	18
4 m	-3	10	-2	-3	-17	-26	-24	-33	-31	-6	19	34	16	39
6 m	4	-12	7	-3	-7	-12	-29	-46	-30	-3	22	43	52	54
8 m	-4	-18	3	7	-3	-24	-59	-58	-38	0	32	61	106	62
10 m	1	-16	17	18	3	-36	-51	-62	-35	-7	34	59	119	81
12 m	3	-9	23	16	-3	-33	-68	-76	-62	12	36	67	143	102
14 m	17	0	27	13	-13	-36	-54	-61	-79	-6	40	68	141	71
16 m	15	10	34	-8	-34	-66	-92	-96	-94	-5	61	137	177	123

	Metszet													
	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42
Szint	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42
0 m	0	15	5	0	47	-16	-17	-29	-4	-6	-9	-1	0	7
2 m	46	19	-10	-33	-38	-22	-4	-24	28	26	19	-15	-18	11
4 m	54	22	-34	-54	-54	-32	-9	-22	28	29	39	33	-5	-10
6 m	29	9	-35	-80	-63	-45	-29	3	41	31	28	14	-2	14
8 m	17	-22	-51	-88	-70	-52	-24	6	37	39	26	21	10	11
10 m	27	-39	-67	-111	-89	-62	-28	9	37	46	54	22	1	6
12 m	17	-53	-78	-113	-102	-80	-25	6	42	50	58	26	1	21
14 m	7	-46	-100	-114	-108	-65	-35	-6	34	80	78	49	11	31
16 m	24	-61	-142	-155	-132	-64	-42	10	35	74	95	60	0	20

Sugárirányú eltérések adott vízszintes körmetszetben [mm]

Metszet														
Szint	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56
0 m	5	0	-5	-4	-17	128	-17	-12	-6	-6	-15	-2	-3	-4
2 m	-6	13	14	18	11	-9	-1	-10	15	0	-4	-6	-11	-30
4 m	-1	20	18	15	7	-3	-18	4	-6	0	-9	8	-11	-56
6 m	8	36	39	29	-7	-27	-35	-3	7	18	7	3	-8	-70
8 m	22	46	51	28	-5	-17	-43	-40	11	66	53	18	-31	-95
10 m	36	41	48	36	2	-18	-50	-21	3	65	73	18	-62	-135
12 m	44	51	52	50	0	-46	-29	-13	13	71	84	20	-102	-176
14 m	45	65	59	42	5	-29	-39	-47	26	80	87	4	-126	-202
16 m	67	56	65	47	-11	-24	-15	-12	32	90	110	-11	-165	-227

Metszet				
Szint	57	58	59	60
0 m	-11	-6	-2	-1
2 m	-5	-23	-1	16
4 m	-57	-45	-16	31
6 m	-97	-67	-23	37
8 m	-127	-88	-47	21
10 m	-148	-111	-52	28
12 m	-166	-132	-59	25
14 m	-190	-138	-78	33
16 m	-239	-187	-84	31

Az eltérések az egyes metszetek sugárirányú eltérései.

[-] sugár irányban befelé		$\Delta r \leq -100 \text{ mm}$
[+] sugár irányban kifelé		$\Delta r \geq 100 \text{ mm}$

Maximum eltérés sugárirányban befelé -239
Maximum eltérés sugárirányban kifelé 177

8. sz. melléklet: Sugárirányú eltérések függőleges tengelyű henger illesztés alapján

Függőleges tengelyű henger sugárirányú eltérései [mm]

	Metszet													
Szint	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
0 m	42	60	41	44	41	28	37	38	39	35	43	41	30	41
2 m	50	63	58	39	9	-1	-1	18	38	19	31	35	38	22
4 m	52	77	55	18	-15	-39	-13	-2	27	-1	9	18	33	25
6 m	56	74	48	30	-36	-60	-23	18	2	-8	-13	1	12	7
8 m	56	81	55	23	-61	-29	-22	29	13	-11	-28	-13	2	0
10 m	63	88	55	15	-39	-50	-15	18	29	1	-24	-21	-17	-6
12 m	77	105	68	25	-12	-25	-4	22	41	25	-14	-28	-21	0
14 m	99	109	67	47	-3	-2	-21	33	50	35	-15	-44	-22	0
16 m	111	111	69	33	19	13	-15	19	88	36	-14	-41	-22	-19

	Metszet													
Szint	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
0 m	54	42	10	8	11	6	16	20	21	0	18	12	-10	5
2 m	7	6	6	3	9	9	6	-3	-5	7	15	25	5	19
4 m	0	13	1	-1	-15	-24	-22	-31	-29	-4	21	36	19	42
6 m	-5	-21	-2	-12	-16	-21	-38	-55	-39	-12	13	35	44	47
8 m	-18	-31	-10	-5	-15	-35	-70	-69	-48	-10	22	51	97	53
10 m	-9	-26	8	10	-5	-43	-57	-68	-41	-11	29	55	115	78
12 m	0	-10	21	16	-3	-33	-67	-75	-60	14	38	69	145	105
14 m	13	0	25	12	-13	-36	-53	-60	-77	-4	42	70	143	73
16 m	9	5	30	-11	-37	-67	-93	-96	-94	-5	62	138	178	124

	Metszet														
Szint	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	
0 m	0	30	20	0	65	4	3	-7	19	20	19	29	32	41	
2 m	47	21	-9	-32	-36	-19	-1	-20	32	31	26	-7	-9	21	
4 m	58	27	-29	-49	-48	-26	-3	-16	35	37	47	41	4	-1	
6 m	21	2	-41	-87	-68	-51	-35	-1	37	27	24	10	-5	12	
8 m	8	-31	-60	-98	-80	-62	-34	-4	27	28	15	9	-2	-2	
10 m	23	-43	-70	-116	-93	-67	-33	3	31	39	46	14	-7	-4	
12 m	20	-51	-78	-112	-102	-81	-27	3	39	46	52	20	-6	13	
14 m	8	-44	-99	-113	-107	-65	-36	-7	31	76	74	44	5	24	
16 m	24	-61	-143	-156	-135	-67	-46	4	29	67	87	51	-11	8	

Függőleges tengelyű henger sugárirányú eltérései [mm]

Szint	Metszet															
	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56		
0 m	42	0	36	38	27	175	30	37	44	45	37	51	50	49		
2 m	6	27	30	34	28	10	20	13	39	25	21	22	17	-2		
4 m	8	31	29	25	18	9	-6	16	5	11	1	19	0	-45		
6 m	5	34	37	27	-9	-29	-37	-5	6	16	5	2	-9	-72		
8 m	9	33	38	13	-20	-32	-59	-56	-5	49	37	2	-48	-112		
10 m	25	29	36	23	-11	-32	-65	-37	-13	48	56	0	-81	-154		
12 m	35	41	41	38	-13	-59	-42	-27	-2	56	69	4	-118	-192		
14 m	37	56	50	32	-5	-41	-52	-60	12	66	73	-10	-141	-217		
16 m	54	42	49	31	-28	-42	-34	-32	11	69	89	-33	-186	-249		

Szint	Metszet			
	57	58	59	60
0 m	42	46	50	51
2 m	24	7	29	46
4 m	-48	-35	-7	40
6 m	-100	-69	-26	34
8 m	-144	-105	-64	4
10 m	-167	-130	-71	9
12 m	-182	-147	-75	11
14 m	-205	-153	-92	19
16 m	-261	-209	-105	10

Az eltérések a függőleges tengelyű henger sugárirányú eltérései az R=29,961 m képest.

	$\Delta r \leq 100 \text{ mm}$
	$\Delta r \geq 100 \text{ mm}$

[-] sugár irányban befelé
[+] sugár irányban kifelé

A kör középpont koordinátái:

Y₀= 1,796 m
X₀= 72,356 m

Négyzetes hibaátlag: RMS=0,056

9. sz. melléklet: Sarokvarratra állított függőleges egyenestől való eltérések

Sarokvarratra állított függőleges egyenestől való eltérések [mm]

Szint	Metszet													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
0 m														
2 m	8	3	17	-5	-32	-29	-38	-20	-1	-16	-12	-6	8	-19
4 m	10	17	14	-26	-56	-67	-50	-40	-12	-36	-34	-23	3	-16
6 m	14	14	7	-14	-77	-88	-60	-20	-37	-43	-56	-40	-18	-34
8 m	14	21	14	-21	-102	-89	-59	-9	-26	-46	-71	-54	-28	-41
10 m	21	28	14	-29	-80	-78	-52	-20	-10	-34	-67	-62	-47	-47
12 m	35	45	27	-19	-53	-53	-41	-16	2	-10	-57	-69	-51	-41
14 m	57	49	26	3	-44	-30	-58	-5	11	0	-58	-85	-52	-41
16 m	69	51	28	-11	-22	-15	-52	-19	49	1	-57	-82	-52	-60

Szint	Metszet													
	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
2 m	-47	-36	-4	-5	-2	3	-10	-23	-26	7	-3	13	15	14
4 m	-54	-29	-9	-9	-26	-30	-38	-51	-50	-4	3	24	29	37
6 m	-59	-63	-12	-20	-27	-27	-54	-75	-60	-12	-5	23	54	42
8 m	-72	-73	-20	-13	-26	-41	-86	-89	-69	-10	4	39	107	48
10 m	-63	-68	-2	2	-16	-49	-73	-88	-62	-11	11	43	125	73
12 m	-54	-52	11	8	-14	-39	-83	-95	-81	14	20	57	155	100
14 m	-41	-42	15	4	-24	-42	-69	-80	-98	-4	24	58	153	68
16 m	-45	-37	20	-19	-48	-73	-109	-116	-115	-5	44	126	188	119

Szint	Metszet													
	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42
2 m	47	-9	-29	-32	-101	-23	-4	-13	13	11	7	-36	-41	-20
4 m	58	-3	-49	-49	-113	-30	-6	-9	16	17	28	12	-28	-42
6 m	21	-28	-61	-87	-133	-55	-38	6	18	7	5	-19	-37	-29
8 m	8	-61	-80	-98	-145	-66	-37	3	8	8	-4	-20	-34	-43
10 m	23	-73	-90	-116	-158	-71	-36	10	12	19	27	-15	-39	-45
12 m	20	-81	-98	-112	-167	-85	-30	10	20	26	33	-9	-38	-28
14 m	8	-74	-119	-113	-172	-69	-39	0	12	56	55	15	-27	-17
16 m	24	-91	-163	-156	-200	-71	-49	11	10	47	68	22	-43	-33

Sarokvarratra állított függőleges egyenestől való eltérések [mm]

	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Metszet																
Szint	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56			
2 m	-36	27	-6	-4	1	-165	-10	-24	-5	-20	-16	-29	-33	-51			
4 m	-34	31	-7	-13	-9	-166	-36	-21	-39	-34	-36	-32	-50	-94			
6 m	-37	34	1	-11	-36	-204	-67	-42	-38	-29	-32	-49	-59	-121			
8 m	-33	33	2	-25	-47	-207	-89	-93	-49	4	0	-49	-98	-161			
10 m	-17	29	0	-15	-38	-207	-95	-74	-57	3	19	-51	-131	-203			
12 m	-7	41	5	0	-40	-234	-72	-64	-46	11	32	-47	-168	-241			
14 m	-5	56	14	-6	-32	-216	-82	-97	-32	21	36	-61	-191	-266			
16 m	12	42	13	-7	-55	-217	-64	-69	-33	24	52	-84	-236	-298			

	Metszet		
Szint	57	58	59
2 m	-18	-39	-21
4 m	-90	-81	-57
6 m	-142	-115	-76
8 m	-186	-151	-114
10 m	-209	-176	-121
12 m	-224	-193	-125
14 m	-247	-199	-142
16 m	-303	-255	-155

Az eltérések a függőleges tengelyű henger sugárirányú eltérései az R=29,961 m képest.

[-] sugár irányban befelé
[+] sugár irányban kifelé

$\Delta r \leq 100 \text{ mm}$
$\Delta r \geq 100 \text{ mm}$

A kör középpont koordinátái:

Y_o= 1,796 m
X_o= 72,356 m

Négyzetes hibaaátlag:

RMS=0,056

10. sz. melléklet: Függőleges egyenestől való eltérés
(Wéber 2000 Kft. korábban alkalmazott módszerével)

MOL NyRt. DUF1 40.sz. blokk

4000tj. tartály palást deformáció

Eltérések a függőleges egyenestől kimutatás [mm]

szint	metszet																						
15,5 m	69	52	28	-10	-22	-15	-51	-20	48	1	-58	-82	-52	-60	-44	-37	20	-18	-47	-74	-109	-116	-114
14 m	58	50	26	3	-43	-30	-58	-6	12	0	-59	-85	-52	-41	-40	-42	15	4	-25	-44	-72	-81	-100
12 m	35	46	27	-19	-53	-53	-41	-14	2	-10	-58	-68	-50	-40	-53	-52	11	8	-14	-39	-83	-94	-82
10 m	21	29	14	-29	-80	-78	-52	-21	-10	-33	-67	-61	-47	-46	-62	-68	0	3	-16	-49	-74	-87	-63
8 m	14	21	10	-21	-102	-89	-59	-10	-26	-46	-71	-54	-28	-40	-71	-73	-20	-12	-25	-41	-87	-88	-68
6 m	14	14	7	-14	-78	-88	-60	-21	-37	-43	-56	-40	-18	-34	-58	-64	-12	-19	-27	-27	-56	-75	-60
4 m	10	17	13	-26	-56	-68	-50	-40	-22	-36	-34	-23	4	-16	-54	-31	-9	-10	-25	-31	-38	-51	-50
2 m	8	3	17	-5	-33	-29	-38	-21	-2	-16	-12	-6	9	-18	-46	-36	-4	-4	-2	3	-10	-22	-26
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23

MOL NyRt. DUFI 40.sz. blokk

Eltérések a függőleges egyenestől kimutatás [mm]

40001j. tartály palást deformáció

Eltérések mm-ben a sarokvarratra állított elméleti függőleges egyeneshez képest
[-] sugár irányban befelé
[+] sugár irányban kifelé

Készítette: WÉBER 2000 KFT.
2012.03.14.

szint	metszet																						
15,5 m	-12	44	130	191	119	-23	-90	-164	-135	-128	-71	-49	11	9	47	68	22	-43	-34	13	16	13	-7
14 m	-11	25	60	155	70	-38	-79	-125	-93	-101	-69	-41	0	12	56	55	15	-45	-17	-4	30	14	-5
12 m	6	20	57	156	99	-28	-79	-100	-91	-95	-85	-31	10	20	27	34	-8	-38	-28	-7	14	5	0
10 m	-16	11	43	128	73	-24	-75	-91	-95	-86	-71	-35	10	11	19	27	-15	-39	-46	-16	3	0	-15
8 m	-17	4	39	109	50	-39	-64	-81	-77	-73	-66	-37	3	7	8	-3	-19	-34	-43	-32	6	2	-25
6 m	-19	-5	24	55	42	-25	-35	-62	-66	-62	-55	-38	6	18	7	5	-19	-37	-30	-37	7	1	-11
4 m	-11	3	24	30	38	10	-8	-46	-28	-42	-30	-11	-9	16	17	28	13	-28	-42	-34	4	-7	-12
2 m	0	-3	13	15	13	0	-8	-31	-12	-30	-23	-5	-13	13	11	7	-35	-41	-20	-36	0	-6	-4
	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46

Eltérések mm-ben a sarokvarratra állított elméleti függőleges egyeneshez képest

[-] sugár irányban befelé

[+] sugár irányban kifelé

Készítette: WÉBER 2000 KFT.
2012.03.14.

szint	metszet													
15,5 m	-55	-72	-64	-68	-32	23	52	-84	-236	-297	-303	-255	-155	-42
14 m	-33	-71	-77	-96	-31	20	37	-61	-191	-266	-248	-200	-142	-33
12 m	-40	-88	-75	-64	-45	11	32	-47	-167	-241	-224	-194	-125	-40
10 m	-39	-63	-90	-73	-56	3	19	-51	-131	-203	-209	-176	-121	-42
8 m	-47	-62	-90	-93	-49	4	0	-49	-98	-161	-187	-152	-115	-47
6 m	-36	-59	-72	-42	-39	-29	-31	-49	-60	-121	-142	-116	-76	-18
4 m	-9	-22	-43	-21	-39	-34	-35	-32	-49	-94	-89	-81	-57	-11
2 m	1	-20	-15	-23	-6	-20	-15	-29	-35	-51	-18	-40	-12	-5
	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60

Eltérések mm-ben a sarokvarratra állított elméleti függőleges egyeneshez képest

[-] sugár irányban befelé

[+] sugár irányban kifelé

Készítette: WÉBER 2000 KFT.

2012.03.14.

11. sz. melléklet: Áttekintő térkép és pontmeghatározási vázlat

WÉBER 2000

Földmérési, Ingatlanügyi és Térinformatikai Mérnöki Kft.

Telephely: 1163 BUDAPEST, Vámosgyörk u. 7. Telefon/fax: (06-1) 403-1897

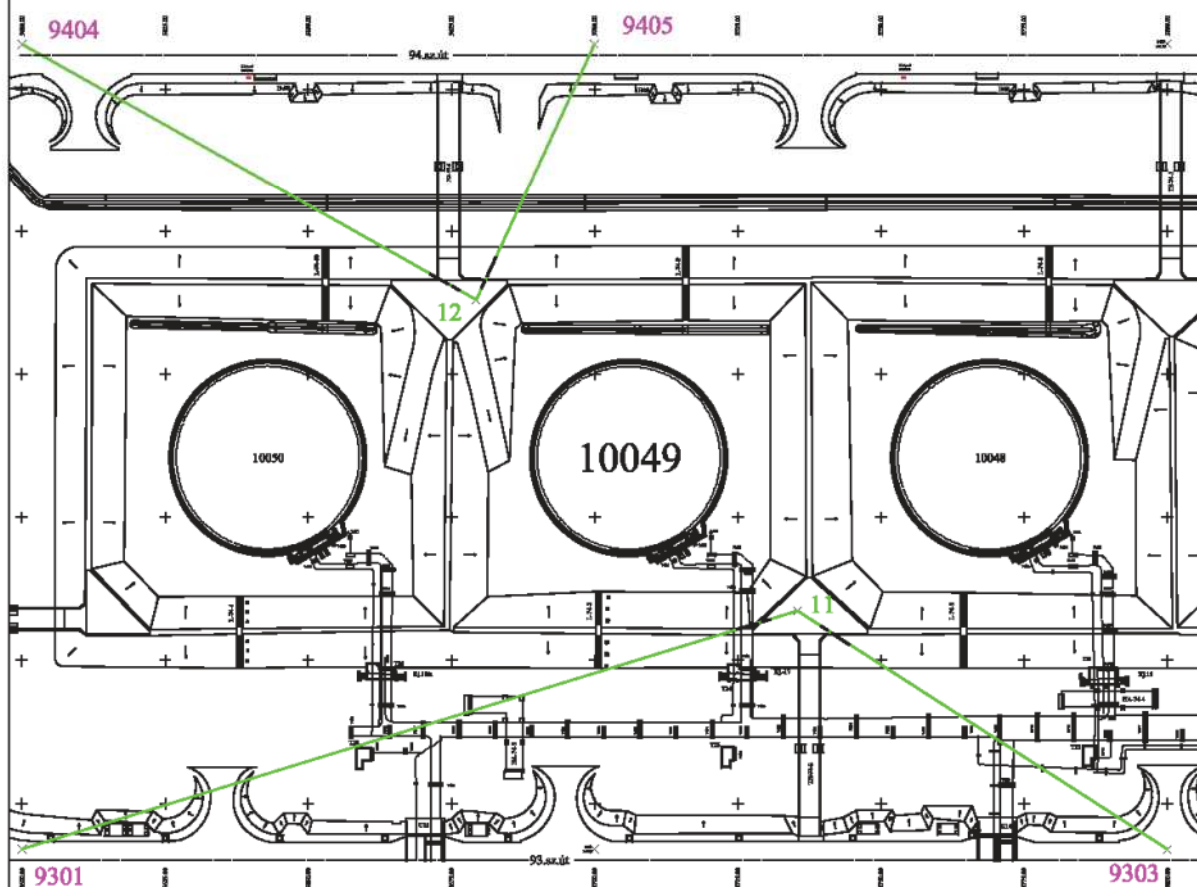
ISO 9001

DNV

Tanúsított cég

Bemérési jegyzőkönyv
MOL NYRT.DUFI Százhalombatta
10049. sz. tartálykörnyezet bemérése
(térfogat számítás)
Áttekintő térkép és pontmeghatározási vázlat

WÉBER 2000

Földmérési, Ingatlanügyi és Térinformatikai Mérnöki Kft.

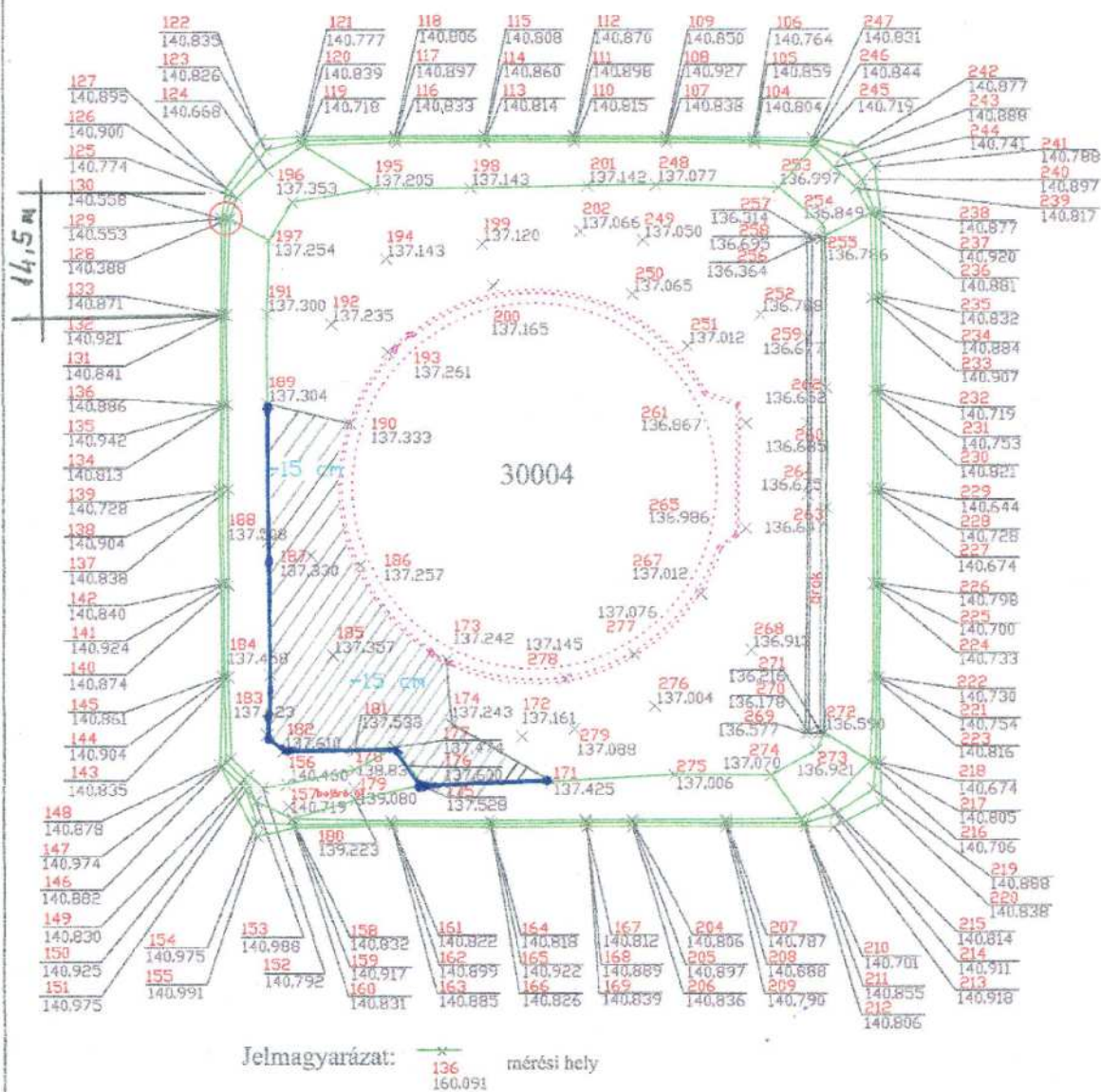
Telephely: 1163 BUDAPEST, Vámosgyörk u. 7. Telefon/fax: (06-1) 403-1897

ISO 9001

Integrált cég

Bemérési jegyzőkönyv
MOL NYRT. DUFI Százhalombatta
30004. sz. tartálykörnyezet bemérése (térfogat számítás)
Feltöltési helyek

Budapest
2013.08.27.

Készítette:
Zubály Viktória

13. sz. melléklet: Feltöltési helyek

Felhasznált irodalom

- [1] Dr. Siki Zoltán.: Mérnöki létesítmények geodéziája c. tantárgy segédlet, Regresszió számítás előadása (<http://www.agt.bme.hu/tantargyak/mernlet/mernlet5.pps>)
- [2] Detrekői Ákos: Kiegyenlítő számítások (Budapest, Tankönyvkiadó, 1991., 2. kiadás)
- [3] Dr. Siki Zoltán: Mérnöki létesítmények geodéziája c. tantárgy segédlet, Digitális domborzatmodellek előadása
(http://www.agt.bme.hu/tantargyak/bsc/bmeeoafasi2/BMEEOAFASI2_ea_06.pdf)
- [4] Dr. Siki Zoltán: GeoEasy V2.05+, Digitális terepmodell modul. DigiKom Kft. (2006-2010.) (<http://www.digikom.hu/szoftver/help/dtm.pdf>)
- [5] Dr. Siki Zoltán: GeoEasy V2.05+, Regresszió számítás modul. DigiKom Kft. (2006-2010.) (<http://www.digikom.hu/szoftver/help/reg205.pdf>)

Forrásjegyzék

- (1.) <http://autodeskcivil3d.phoenixeducom.com>
- (2.) http://autodeskcivil3d.phoenixeducom.com/segment_e_a.html
- (3.) <http://docs.autodesk.com/CIV3D/2012/HUN/filesCTU/GUID-D6A26C51-7B88-43ED-B984-63C00468A93-61.htm>
- (4.) Surfer Help
- (5.) <http://rs1.szif.hu/~szorenyi/elm/bioselm7.htm>

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: Számítási eredmények	17
2. táblázat: Térfogatszámítás különbségei.....	22
3. táblázat: Grid alapú felület GeoEasy szoftverrel.....	22
4. táblázat: Térfogat összesítő	23

Ábrajegyzék

1. ábra: Digitális megvalósulási térkép	4
2. ábra: 20009-es kőolajtermék tartály	5
3. ábra: Irányok-jelölések.....	6
4. ábra: Tartály falának újrabordázása.....	7
5. ábra: Úszótető és a tartály falának kapcsolata	8
6. ábra: Lineáris regresszió.....	10
7. ábra: Kiegyenlítő kör.....	11
8. ábra: DTM modell Geoeasy-vel	17
9. ábra: Szintvonalas ábra.....	17
10. ábra: TIN-modellek AutoCAD Civil 3D-ben.....	19
11. ábra: TIN-felület határoló vonalak nélkül	20
12. ábra: TIN-felület határoló vonalakkal	21
13. ábra: DEM-fájl rácsháló lépésközei és a felületmodell (1*1 m rácsháló).....	21
14. ábra: DTM és szintvonalas ábrák krigelés és háromszögrács létrehozásának módszerével.....	24